

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

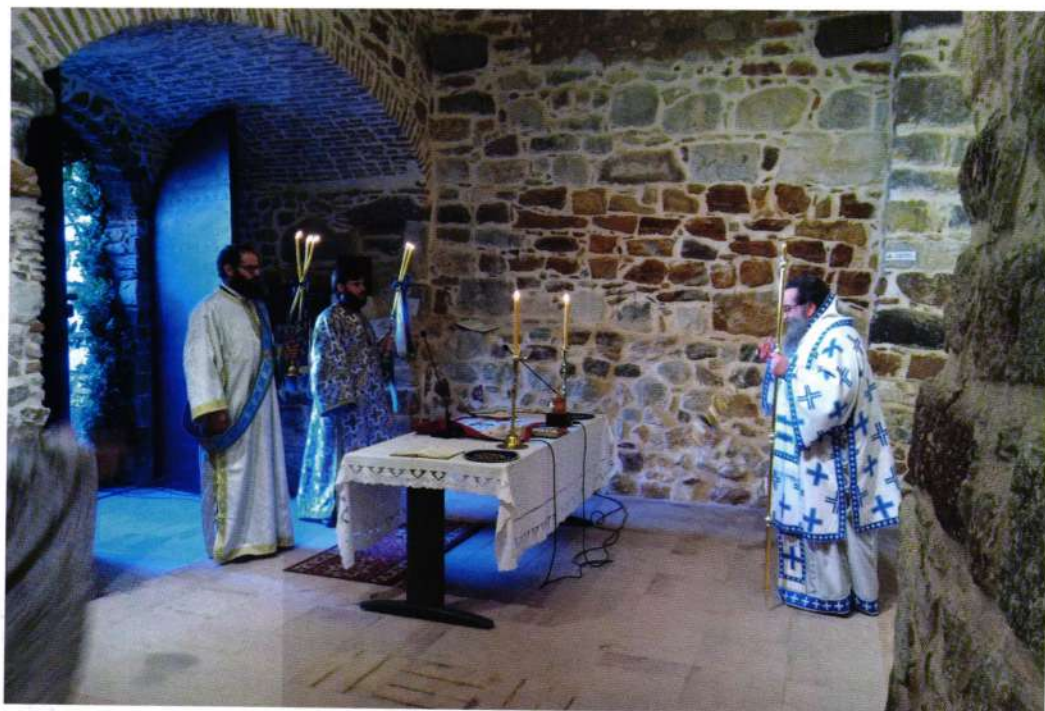
Σταυρός, ἡ ὡραιότης τῆς Ἐκκλησίας
(Ι. Ν. Τιμίου Σταυροῦ Καρδαμύλων)

Τεῦχος 66ον ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2022

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΦΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Στήν σκοτεινή φυλακή τοῦ Ἱερομάρτυρος Πλάτωνος
Μητροπολίτου Χίου (05.09.22)

Λιτάνευση Ἱερᾶς Εἰκόνης Ἀγ. Ματρώνης
(Κουρούνια 26.09.22)

Αριθμ. Πρωτ. 470

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
ΕΛΕΩ: ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τερωτάτοι αδελφοί Αρχιερείς καί τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Εἰσερχόμενοι σήμερον, εὐλογία Θεοῦ, εἰς τό νέον ἐκκλησιαστικόν ἔτος, τιμῶμεν κατὰ τήν ἑορτήν ταύτην τῆς Ἰνδίκτου τήν «Ἡμέραν προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος» καί ἀναπέμπομεν δοξολογικάς καί εὐχαριστηρίους εὐχάς πρὸς τόν Κτίστην τῶν ἀπάντων διὰ τό «μέγα δῶρον τῆς δημιουργίας».

Διακηρύσσομεν καί πάλιν γεγονυία τῇ φωνῇ, ὅτι ὁ σεβασμός πρὸς τήν κτίσιν καί ἡ διακίης μέριμνα διὰ τήν προστασίαν τῆς ἀνήκουν εἰς τόν πυρῆνα τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν ταυτότητος, ὡς ἐν ἐκ τῶν τιμαλφευτάτων στοιχείων τῆς. Ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει καί διδάσκει ὅτι αἰτία τῆς ἀλλοτριώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τήν «καλὴν λίαν» δημιουργίαν καί τόν συνάνθρωπον εἶναι ἡ «Θεοῦ ἀλλοτριώσις». Ὑπενθυμίζει δὲ εὐθαρσῶς ὅτι δέν ὑπάρχει αὐθεντικὴ ἐλευθερία χωρὶς τήν Ἀλήθειαν καί ἐξω ἀπὸ τήν Ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐλευθεροποιὸς δύναμις. «Γνώσεσθε τήν ἀλήθειαν, καί ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. ῆ', 32).

Ἐπὶ τρεῖς καί πλέον δεκαετίες, ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία προβάλλει μετ' ἐμφάσεως καί δυναμισμοῦ, διὰ ποικίλων πρωτοβουλιῶν, τό οἰκοφιλικόν μήνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ 1^η Σεπτεμβρίου 1989 θά σηματοδοτῇ καί θά συμβολίσῃ ἔσασί τήν ἐναρξιν ἑνὸς εὐλογημένου κινήματος, τό ὁποῖον παρήγαγε καρπὸν πολὺν, ἀνέδειξε τὰς πνευματικὰς καί ἠθικὰς ρίζας καί παραμέτρους τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἐκίνητοποίησε πρόσωπα καί θεσμούς, ἐνέπνευσε τόν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον, ἔδειξε τήν ὁδὸν πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ μεγάλου προβλήματος, ὁδὸν, ἡ ὁποία διαβαίνει διὰ μέσου, πρῶτον, τῆς κατανοήσεως τῆς συνδέσεως αὐτοῦ μετὰ τήν κρίσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας καί τῆς ἀνάγκης ριζικῆς ἀλλαγῆς νοοτροπίας καί συμπεριφορᾶς ἀπέναντι εἰς τήν κτίσιν, καί, δευτέρον, διὰ τῆς κοινῆς καί πανανθρωπίνης δράσεως, δεδομένων τῶν παγκοσμίων διαστάσεων καί τῶν τραγικῶν ἐπιπτώσεων τοῦ οἰκολογικοῦ ὀλέθρου.

Πολύτιμον παρακαταθήκην διὰ τό μέλλον ἀποτελεῖ ἡ σημαντικὴ συγγραφικὴ παραγωγή εἰς τόν χώρον τῆς θεολογικῆς οἰκολογίας, κεντρικὴν θέσιν εἰς τήν ὁποίαν κατέχουν αἱ μελέται τοῦ Τερωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου, Καθηγητοῦ καί Ἀκαδημαϊκοῦ. Ἀνεξάντλητον πηγὴν ἐμπνεύσεως θά ἀποτελοῦν καί αἱ εἰσηγήσεις εἰς τὰ ἑννέα ἐν πλῶ διεθνή οἰκολογικά Συμπόσια, εἰς τὰ ὁποία συμμετείχον ὀνομαστοὶ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες καί ἐκπρόσωποι τῆς πολιτικῆς, τοῦ πολιτισμοῦ καί τοῦ πνεύματος. Τὰ κείμενα αὐτὰ εἶναι ἰδιαίτερος χρήσιμα καί διὰ τήν

περιβαλλοντικήν αγωγήν, ἡ ὁποία διεκδικεῖ σημαντικόν ρόλον εἰς τὴν σύγχρονον ἐκπαίδευσιν. Ὁρθῶς ἔχει λεχθῆ, ὅτι «στὸ μέλλον, μία παιδεία χωρὶς οἰκολογικὸν προσανατολισμὸν θὰ εἶναι παραδία παιδείας».

Ἡ ἀειφόρος ἀνάπτυξις εἶναι μονόδρομος. Αὐτή, ἡ ὁποία διασφαλίζει τὴν οἰκολογικὴν ἰσορροπίαν εἰς τὸ παρὸν καὶ ἀποτελεῖ ἐγγύτησιν διὰ τὸ μέλλον, ἔχει τοὺς ὅρους τῆς τὴν οἰκολογικὴν οἰκονομίαν, τὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν γεωργικὴν καὶ τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν, εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς ἐνεργείας, εἰς τὰς μετακινήσεις καὶ τὰς μεταφορὰς ἀγαθῶν, νέα καταναλωτικὰ πρότυπα κ. ἄ. Δυστυχῶς, συχνά αἱ καλὰ προθέσεις, αἱ συμφωνίαι καὶ αἱ διακηρύξεις, παραμένουσιν ἀπλὴ θεωρία, «μεγάλαι λόγαι», χωρὶς ἀντίκρουσμα εἰς τὴν πράξιν, «ἀκάλυπτες ἐπιταγές», ὅπως ἔχει γραφῆ. Ἡ ἀνθρωπότης δὲν συνεντίζεται ἀπὸ τὴν κλιματικὴν ἀλλαγὴν, τὰς καταστροφικὰς πυρκαϊὰς, τοὺς καύσωνας, τὰ πλημμυρικὰ φαινόμενα, τὴν ραγδαίαν μείωσιν τῆς βιοποικιλότητος, τὴν μόλυνσιν τῆς ἀτμοσφαιρῆς καὶ τῶν θαλάσσων, τὴν ἀποψίλωσιν τῶν δασῶν καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐπιπτώσεις τῆς περιβαλλοντικῆς κρίσεως, μετὰ τὴν μαζικὴν μετανάστευσιν διὰ περιβαλλοντικούς λόγους. Ἐξακολουθεῖ νὰ τρέφῃ ψευδαισθήσεις περὶ τῆς ἑγγενούς ἱκανότητος τῆς φύσεως νὰ αὐτοπροστατεῖται καὶ νὰ ὑπερβαίνει τὰ ἀνθρωπογενῆ τραύματα. Γνωρίζομεν, ἀλλὰ συνεχίζομεν νὰ δοῶμεν ὡς ἀπληροφόρητοι, νὰ ἀπωθώμεν τὴν ἀλήθειαν ὅτι, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σχέσιν μετὰ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, ὁ σύγχρονος τεχνοκρατικὸς καὶ οἰκονομοκεντρικὸς πολιτισμὸς μας δὲν ἀποτελεῖ πρόοδον, ἐφ' ὅσον ἡ μεγαλύτερα καταστροφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος συνετελέσθη εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν κυριαρχίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς οἰκονομίας. Ἡ κλιματικὴ ἀλλαγὴ εἶναι μία μεγάλη καταστροφή, ἡ ὁποία κροεκληθῆ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀνευθυνότητα καὶ τὸ ἀδιέξοδον πρότυπον ὁργανώσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἐχομεν μέλλον, μόνον ἐὰν κατανοήσωμεν ὅτι ἡ προστασία τῆς ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας ὄχι μόνον δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ εἶναι τὸ ὄχημα διὰ πραγματικὴν πρόοδον.

Ἐφέτος, οἱ ἔορταμοὶ τῆς ἡμέρας προστασίας τῆς κτίσεως συνηχοῦν μετὰ τὴν κλαγὴν τῶν ὄπλων εἰς τὴν Οὐκρανίαν, μετὰ τὴν κραυγὴν τῶν θυμάτων τῆς πολεμικῆς βίας, τοὺς βομβαρδισμούς τῶν πόλεων καὶ τῶν ὑποδομῶν, τὴν σπιννομένην φύσιν καὶ τοὺς στεναγμούς τῶν προσφύγων. Κάθε πόλεμος εἶναι μία ἀνθρωπιστικὴ καὶ οἰκολογικὴ καταστροφή. Ἡ συνεχιζομένη βία, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς χιλιάδας ἀνθρωπίνων ζωῶν, τὰς ὁποίας καταστρέφει, καὶ τὴν μόλυνσιν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἀναγκάζει κράτη καὶ λαοὺς νὰ ἐπιστρέψουν εἰς μὴ φιλικὰς πρὸς τὸ περιβάλλον μορφὰς ἐξασφαλισεως ἐνεργειακῆς ἐπαρκείας. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ ἀνθρωπότης εἰσέρχεται εἰς ἓνα νέον φαῦλον κύκλον καταστροφικῶν ἀδιεξόδων. Ἐπιβεβαιώνεται δὲ τὸ λεχθέν, ὅτι ὁ homo sapiens καὶ σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ συμπεριφέρεται ἐκ παραλλήλου ὡς homo demens, ὡς ἄσφορος καὶ παράφρων.

Ἀδελφοί ἐν Κυρίῳ καὶ τέκνα εὐλογημένα,

Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, κατὰ μίαν θεολογικωτάτην διατύπωσιν, «δὲν εἶναι ἀπλῶς χρῆματα, χρῆσιμο ὕλικόν γιὰ τίς ἀτομικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πράγματα, δηλαδὴ πράξεις - πεπραγμένα ἑνὸς δημιουργοῦ

Προσώπου». Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου εὐλογοῦν, ὑμνοῦν καὶ ὑπερυψοῦν Αὐτόν εἰς τοὺς αἰῶνας, οἱ οὐρανοὶ δηγοῦνται τὴν δόξαν Του. Αὐτὸ τὸ μήνυμα ἐκφράζει ἡ μέριμνα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι πρόγευσις ὅσων προσδοκῶμεν ὡς πραγματικότητα εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καθ' ὁδὸν πρὸς τὰ Ἑσχατά, ἡ Ἁγία Ἐκκλησία προσφέρει εἰς τὸν κόσμον ὡς ὁδηγὸν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος καὶ τὴν ἀκλόνητον βεβαιότητα, ὅτι τὸ κακόν, ὑπὸ ὅλας του τὰς μορφάς, δὲν ἔχει τὸν τελευταῖον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν.

Κατακλείοντες, εὐχόμεθα αἰσιον καὶ καρποδόκον τὸν νέον ἐκκλησιαστικὸν ἐνιαυτὸν, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, πρεσβείαις τῆς Ἁγιοπρώτου Παναγίας τῆς Παρμακαρίστου, τὴν ζωήντων χάριν καὶ τὸ μέγα ἔλεος τοῦ ποιητοῦ καὶ λυτρωτοῦ τῆς κτίσεως ὅλης, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

βκβ' Σεπτεμβρίου α'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δίνοιο: Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 4009

ΛΡΘΙΔ.

ΛΟΙΘΗΙΔΙ ΤΗ. 25^η Αὐγούστου 2022

Λυθκ. 1587

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 3063

Πρός
τό Χριστεπώνυμο Πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Συμπλήρωση ἑκατό ἐτῶν ἀπό τή Μικρασιατική
Καταστροφή»

*«Γίνου πιστός ἄχρι θανάτου
καί δώσω σοι τόν στέφανον τῆς ζωῆς»
(Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, Β' 10)*

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Τήν Κυριακή πρό τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου καί Ζωο-
ποιοῦ Σταυροῦ καί μέσα στό σταυραναστάσιμο κλίμα
αὐτῆς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὀρίσει νά τιμῶν-
ται οἱ Ἅγιοι μάρτυρες ἱεράρχες καί λοιποὶ κληρικοί, οἱ ὁ-
ποῖοι βρῆκαν μαρτυρικό θάνατο στή Μικρά Ἀσία καί
στόν Πόντο κατά τή διάρκεια τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλή-
νων κατοίκων. Ἡ ἀπόδοση τῆς ὀφειλομένης τιμῆς στή
μνήμη τους ἐφέτος συμπίπτει μάλιστα μέ τή συμπλή-
ρωση ἑκατό ἐτῶν ἀπό τή Μικρασιατική Καταστροφή
τοῦ 1922. Γίνεται, ἐπομένως, γιά ὅλους μας ἡ ἡμέρα
αὕτη ἀφορμή περισυλλογῆς, στοχασμοῦ καί δημιουργι-
κοῦ προβληματισμοῦ, καθῶς καλούμαστε νά διδα-

χθούμε από τή γενναία στάση τῶν Ἀγίων ἔθνοϊερο-μαρτύρων, νά ἀναδείξουμε τόν Ἑλληνορθόδοξο Πολιτισμό τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καί τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καί νά θαυμάσουμε τή θέληση γιά πρόοδο καί ἀναδημιουργία, τήν ὁποία ἐπέδειξαν οἱ πρόσφυγες τοῦ 1922-1924 μέ τόν ἐρχομό τους στήν κυρίως Ἑλλάδα.

Τιμοῦμε σήμερα κατὰ πρῶτον τόν Ἅγιο ἔθνοϊερο-μάρτυρα Χρυσόστομο Σμύρνης, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησε μέ ἀφοσίωση καί αὐταπάρνηση τήν Ἐκκλησία καί τό Γένος, ἀρχικά ὡς Μητροπολίτης Δράμας καί Ζιχνῶν καί ὕστερα ὡς Μητροπολίτης Σμύρνης. Συχνά τοῦ προτάθηκε νά διαφύγει, ἀλλά ἡ σταθερή ἀπάντησή του ἦταν: «ἡ θέση μου εἶναι κοντά στό ποίμνιό μου». Παρέμεινε ἔτσι μέχρι τέλους στόν τόπο τοῦ καθήκοντος καί τοῦ μαρτυρίου γιά νά στηρίξει τό ποίμνιό του, φανείς «πιστός ἄχρι θανάτου», ὅπως συμβουλεύει ὁ Θεός τόν ἄγγελο (ἐπίσκοπο) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου (Β' 10). Τελικῶς κατακρεουργήθηκε ἀπό τόν μαινόμενο τουρκικό ὄχλο καί τό πάντιμο λείψανό του δέν βρέθηκε ποτέ.

Ἐπίσης, τιμοῦμε τίς ἀγιασμένες καί μαρτυρικές μορφές τῶν Μητροπολιτῶν Ἰκονίου Προκοπίου, Μοσχονησιῶν Ἀμβροσίου καί Κυδωνιῶν Γρηγορίου. Τιμοῦμε σήμερα τοὺς Ἁγίους ἔθνοϊερομάρτυρες τοῦ Ποντιακοῦ Ἀγώνα, ὅπως τόν Ἐπίσκοπο Ζήλων Εὐθύμιο καί τόν Ἀρχιμανδρίτη Πλάτωνα Αἰβαζίδη. Τιμοῦμε τόν Ἀρχιμανδρίτη Ἰάκωβο Ἀρχαντζικάκη, τόν ὁποῖον πετάλωσαν καί σταύρωσαν οἱ διώκτες του στόν Βουτζᾶ, προάστειο τῆς Σμύρνης. Πεντακόσιοι καί πλέον Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι κληρικοὶ μαρτύρησαν γιά τήν Πίστη καί τήν Πατρίδα στήν αἵματοβαμμένη γῆ τῆς Μικρασίας καί τοῦ Πόντου.

Συγχρόνως, ἀναδεικνύουμε καί προβάλλουμε τήν ἱστορική μνήμη καί τήν ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἐλευθερώνει. Γιά νά γνωρίζουν οἱ νεώτερες γενιές ὅτι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ἡ εὐρύτερη Μικρά Ἀσία, ἀπὸ τό Αἰγαῖο ἕως τόν Εὐφράτη καί ἀπὸ τόν Εὐξείνιο Πόντο μέχρι τή θάλασσα τῆς Κιλικίας, ὑπῆρξε λίκνο Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ καί Ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς Παραδόσεως. Μνημονεύουμε

ένδεικτικῶς τοὺς ἀρχαίους Ἰωνες φιλοσόφους, τίς περιοδεῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴ Μικρὰ Ἀσία, τίς Οἰκουμενικές Συνόδους, τοὺς Ἁγίους πού ἐζησαν, δίδαξαν ἢ καί μαρτύρησαν ἐκεῖ, τοὺς Κατπαδόκες Πατέρες, τίς Αὐτοκρατορίες τῆς Νίκαιας καί τῆς Τραπεζούντας, τὰ ἑλληνικά σχολεῖα τοῦ 18^{ου} καί 19^{ου} αἰῶνα στὴ Σμύρνη καί σέ ἄλλες πόλεις.

Συγκλονίζει ἀσφαλῶς ἡ Γενοκτονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἡ ὁποία ἄρχισε τὸ 1914 καί ὁλοκληρώθηκε τὸ 1923. Δέν ἦταν μία ἀπάντηση τῶν Τούρκων στὴν ἀποβίβαση τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στὶς 2 Μαΐου 1919. Ἦταν μία προσχεδιασμένη ἀπὸ τοὺς Νεοτούρκους γενοκτονία γιὰ νὰ ἐκκαθαρισθεῖ ἡ περιοχή τῆς τότε Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τίς Χριστιανικές κοινότητες καί κυρίως τοὺς Ἕλληνες καί τοὺς Ἀρμενίους.

Εἶναι πραγματικά πολυάριθμοι οἱ Ἕλληνες πού ξεριζώθηκαν ἀπὸ τὰ ἁγιασμένα καί πατρογονικά χώματα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς. Ὅμως, ποτέ δέν ἀπελπίσθηκαν. Ἠλπίσαν καί ἐργάσθηκαν γιὰ μία νέα ἀρχὴ καί ἓνα καλύτερο μέλλον μέ πίστη στὸν Θεό καί τὰ κατὰφεραν. Ἀντλούμε διδάγματα ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ εὐλάβεια, τὴν ἐργατικότητα καί τὴ διάθεση ἀναγεννήσεως, τίς ὁποῖες ἐπέδειξαν οἱ ἀδελφοί μας Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν ὡς πρόσφυγες ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Πόντου καί τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Τούς τιμοῦμε διότι συνέβαλαν δημιουργικά στὴ διαμόρφωση τῆς Νεοελληνικῆς κοινωνίας. Τούς εὐχαριστοῦμε διότι ἔφεραν μαζί τους λείψανα Ἁγίων, ὅπως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσσου στὸ Νέο Προκόπιο Εὐβοίας, καί θαυματοργές ἱερές εἰκόνες, ὅπως τῆς Παναγίας Σουμελά, μεταδίδοντας «ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς» στὴ μητέρα πατρίδα.

Θυμόμαστε τὰ γεγονότα χωρὶς ἐκδικητικότητα, χωρὶς φανατισμό. Διδάσκουμε τὴν Ἱστορία γιὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθεῖ ὅποιαδήποτε γενοκτονία. Μιλοῦμε στὰ παιδιά μας γιὰ τίς συνέπειες τοῦ Διχασμοῦ καί τῆς Διχόνοιας, προσευχόμαστε καί ἐργαζόμαστε γιὰ νὰ ὑπάρχει ἔθνικὴ ὁμοψυχία.

Σέ αὐτήν τήν ἐπέτειο, ἐπικαλούμαστε τίς πρεσβεῖες τῶν Ἁγίων τῆς Μικρασίας, ἀπό τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου Σμύρνης τοῦ 2^{ου} αἰῶνα μέχρι τοῦ Ἁγίου Χρυσόστομου Σμύρνης. Ὑποκλινόμαστε εὐλαβικά στήν ἱερή μνήμη τῶν πατέρων καί τῶν μητέρων μας, πού θανάτωθηκαν ἢ ἐξαναγκάσθηκαν νά πάρουν τόν δρόμο τῆς προσφυγιάς κατά τή διάρκεια τῆς Γενοκτονίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων φονευθέντων καί ἐκτοπισθέντων, ἀγνοουμένων καί ξεριζωμένων προγόνων μας. Ἄς ἀναπαύει Κύριος ὁ Θεός καί τίς ψυχές τῶν στρατιωτῶν μας, πού ἔπесαν ἥρωϊκῶς μαχόμενοι κατά τή Μικρασιατική Ἑκστρατεία τοῦ 1919-1922.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν καί ἀγάπης

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος
† Ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας Εὐσέβιος
† Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑορδαίας Θεόκλητος
† Ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
† Ὁ Σερρῶν καί Νιγρίτης Θεολόγος
† Ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος
† Ὁ Ἑδέεσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Ἰωήλ
† Ὁ Ἀργολίδος Νεκτάριος
† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων Τιμόθεος
† Ὁ Μεγάρων καί Σαλαμῖνος Κωνσταντῖνος
† Ὁ Κεφαλληνίας Δημήτριος
† Ὁ Τρίκης, Γαρδικίου καί Πύλης Χρυσόστομος
† Ὁ Καρπενησίου Γεώργιος
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἀκριβές Ἀντίγραφον

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁρεῶν Φιλόθεος

† Ὁρεῶν Φιλόθεος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δ/νσις: Ιωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 4182

Λ.Π.Θ.

Διεκπ. 1684

ΑΘΗΝΗΣ ΤΗ. 01 Σεπτεμβρίου 2022

Πρός
τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Χίου, Ψαρών καί Οίνουσών κ. Μάρκον
Συνοδικόν Σύνοδον
Εἰς Χίον

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Συνοδικῇ Ἀποφάσει, ἀσμένως ἀνακοινούμεθα ὑμῖν ὅτι ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 5ης μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ε., προέβη εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὴν ἐνεστῶσαν Συνοδικὴν Περίοδον, Πρόεδρος τῆς ὁποίας ὠρίσθη ἡ ὑμετέρα Σεβασμιότης. Μέλη δέ οἱ κάτωθι:

1. Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ὁρεῶν κ. Φιλόθεος, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
 2. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Δωρόθεος Πάπαρης, Ἀ' Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
 3. Ἐντιμότατος κ. Θεόδωρος Παπαγεωργίου,
 4. Ἀξιότιμος κ. Σεβαστιανὸς Ἀνδρεάδης.
- Καθήκοντα Εἰσηγητοῦ ἀνετέθησαν εἰς τόν κ. Ἐμμανουὴλ Μελινόν, Διευθυντὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
- Ὅθεν, παρακαλοῦμεν ὅπως ἀναλάβητε τὴν ἀνατεθεῖσαν ὑμῖν διακονίαν καὶ προσφέρητε τὰς πολυτίμους ὑμῶν ὑπηρεσίας.
- Ἐπὶ δέ τούτοις, ἐπευχόμενοι δαψιλῇ τὴν παρὰ Κυρίου ἐνίσχυσιν, κατασπαζόμεθα τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

Ἀθῆναι, Σεπτεμβρίου 1, 2022

Ἱ. Ἀρχιγραμματεὺς

Φιλόθεος

Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Κοινοποιήσις:

1. Διοριζόμενα Μέλη
 2. Ἐκκλησιαστικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
- Π.α.φ. ή μ.τ.ν

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Δ/νσις: Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 4336
Αριθ. Διεκπ. 1797

Ἀθήνησι τῇ 13ῃ Σεπτεμβρίου 2022

ΠΡΑΞΙΣ

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
ἔχουσα ὑπ' ὄψιν:

1. τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 168/2005 Κα-
νονιομοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ συστάσεως Εἰδικῆς Συνοδικῆς
Ἐπιτροπῆς Ἀθλητισμοῦ» (Φ.Ε.Κ. 293/τ.Α' 2.12.2005),

2. τὴν ἀπὸ 6.9.2022 Ἀπόφασιν Αὐτῆς,

Ἀποφασίζει

Διορίζει Πρόεδρον τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀθλητι-
σμοῦ, ἐπὶ τριετὲς θητεία, ἀρχομένη τῇ 7.9.2022 καὶ ληγουσῇ τῇ
6.9.2025, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰ-
νουσσῶν κ. Μᾶρκον.

† Ὁ Ἀθηνῶν **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**, Πρόεδρος

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Ἱερόθεος

† Ὁ Ἐλευθερουπόλεως Χρυσόστομος

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Παῦλος

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθιμος

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Βαρνάβας

† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Μᾶρκος

† Ὁ Σταγῶν καὶ Μετεώρων Θεόκλητος

† Ὁ Μάνης Χρυσόστομος

† Ὁ Φθιώτιδος Συμεὼν

† Ὁ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Ἱερώνυμος

† Ὁ Καλαβρυτινῶν καὶ Αἰγιαλείας Ἱερώνυμος

† Ὁ Περιστερίου Γρηγόριος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Φίλων Φιλόθεος

Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις: Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 4086

Ἀριθ.

Ἀθήνησι τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου 2022

Διεκπ. 1793

Πρός
τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκον
Εἰς Χίον

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Συνοδικῇ Ἀποφάσει, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 6ης μηνός Σεπτεμβρίου ἐ.ε., καί κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 1517/922/31.8.2022 ὑμετέρου ἐγγράφου, δι' οὗ ἐνημερώνετε τήν Ἱεράν Σύνοδον ὅτι δαπάναις τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐχορηγήθησαν εἰς τήν, ὑπό τήν Προεδρίαν τοῦ Ἐλλογιμωτάτου κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτου, Φιλεκπαιδευτικῆν Ἑταιρείαν διά τὰ Ἀρσάκεια Σχολεῖα, οἱ τόμοι τῶν διοργανωθέντων ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρώτων Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 200 ἐτῶν ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καί ὑποβάλλετε αἶτημα περί χορηγήσεως εἰς τήν ὡς ἄνω Ἑταιρείαν καί τῶν τόμων τῶν λοιπῶν Ἐπιστημονικῶν Συνεδρίων, δαπάναις καί πάλιν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς, ἀπεφάσισεν ὅπως, τοῦτο μέν, ἐγκρίνη τό ὡς εἴρηται αἶτημα, τοῦτο δέ, ἐκφράσῃ τὰς συγχαρητηρίους Αὐτῆς εὐχάς καί προσήσεις πρός τήν ὑμέτεραν Σεβασμιότητα ἐπὶ τῇ ἀξιεπαίνῳ αὐτῆς πρωτοβουλίᾳ.

Ἐπὶ δέ τούτοις, κατασπαζόμενοι τήν ὑμέτεραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

ἡ ΧΙΟΥΣΑΝ ἹΕΡΕΙΑΣ β', Πρόεδρος

Ο Αρχιγραμματεὺς
Γεωργίου Παπαδόπουλου
Ο Ψαρῶν Φιλόθεος

Εν Θεσσαλονίκη τῇ 27.02.2018.-

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Χίου,
Ψαρών καί Οίνουσσών κ. Μάρκε,

Απαιθύνω ἐγκάρδιω καί πατριωτικό χαιρετισμό πρὸς τὴν σημαντική αὐτὴ ἐκδήλωση, ποὺ διοργανώνει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Χίου, Ψαρών καί Οἰνουσσών με θέμα: «Ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονίας» καί σκοπὸ τὴν ἀκριβῆ ἱστορική ἀναδρομὴ καί καταγραφή γύρω ἀπὸ τὸ λίκνο τῶν Ἑλλήνων, τὴν χώρα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καί τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῇ Μακεδονία μας.

Ὡς Ἕλληνες καί ὡς Χριστιανοὶ ὀφείλομε νὰ γνωρίζομε τὴν ἱστορία τῆς πατρίδος μας καί νὰ ἀνανεώνομε καθημερινῶς τὸ πολυθυλόλητο πατριωτικό μας φρόνημα ὁμολογώντας πρὸς πάντα κατεύθυνση πὺς ἡ Μακεδονία εἶναι Ἑλλάδα καί ἡ Ἑλλάδα εἶναι Μακεδονία.

Ἡ ἑλληνική ἱστορία προβάλλει μὲ χρυσὰ γράμματα τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων κληρικῶν, στρατιωτικῶν καί λαϊκῶν, ὅπως τοῦ Μητρ. Κανυριᾶς Γερμανοῦ (Καραβαγγέλη), τοῦ Μητρ. Γρεβινῶν Αἰμίλιανου (Λαζαρίδη), τοῦ Μητρ. Δράμας Χρυσοστόμου (Καλαφάτη), τοῦ Παύλου Μελά, τοῦ Καπετάν Κώστα καί πολλῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι παρέμειναν ὅτις δέλιους τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς ἱστορίας ὡς φιλοπάτριδες καί συνειτέλεσαν τὰ μέγιστα σὲ νὰ προετοιμασθοῦν τὰ γεγονότα ποὺ ἐπηκολούθησαν ἀπὸ τις διατιτα-

γμένες δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ φθάνοντας ἴσκι οἱς ἐπιτυχίς τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων.

Συγχαίρομε ἀπό καρδίας καί ἐν ἀγάπῃ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τόν ἱκανόν, κατηξιωμένον καί προσφιλέστατον Σεβ. Μητρ. Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν κ. Μάρκο, πού μέ τοὺς συνεργάτες του πραγματοποιήσαν τήν παρούσα ἐκδήλωση καί εὐχόμεθα ἀρίστη ἐπιτυχία καί καλλιέργεια τοῦ ἑλληνιχριστιανικοῦ φρονήματος, ὥστε ἅπαντες νά συμμετέχομε σέ κάθε καλό πού ἐπιθυμοῦμε γιά τήν ὀρθόδοξη πίστη μας καί τήν πατρίδα μας.

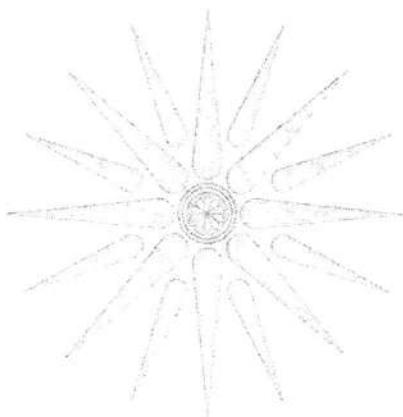
Θερμά συγχαρητήρια γιά τήν ὡραία αὐτή πρωτοβουλία σας καί ἀπό τήν Θεσσαλονίκη, τήν πρωτεύουσα τῆς φιλάτης Μακεδονίας μας στέλλομε αἰσιόδοξα μηνύματα γιά ἀγάπη, εἰρήνη καί ἐνότητα.

Μετά τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης πρὸς τόν Σεβ. Μητροπολίτη
ἐγκάρδιες εὐχές γιά ὅ,τι καλύτερο στήν πορεία τῆς ζωῆς μας.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Θεσσαλονικὴς Ἀνθιμος

✠ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ

Καθηγητής Λαογραφίας

Τμήμα Ιστορίας και Έθνολογίας

Σχολή Κλασικῶν καὶ Ἀνθρωπιστικῶν Ἐπιστημῶν

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

**Κληρικοί καὶ λαϊκοὶ στὴ λαίλαπα μιᾶς γενοκτονίας:
ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922**

Πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια, μιὰ αἱματηρὴ λαίλαπα σάρωσε τὸν Μικρασιατικὸ Ἑλληνισμό ἀπὸ τίς προαιώνιες κοιτίδες του, ἀλλάζοντας δραματικὰ τὸν πληθυσμιακὸ, ἔθνολογικὸ καὶ γεωπολιτικὸ χάρτη τῆς εὐρύτερης περιοχῆς μας. Στὰ τέλη Αὐγούστου καὶ κατὰ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1922, μέσα στὴ φωτιά τῶν πολεμικῶν γεγονότων ποὺ συντάραξαν τὴν εὐρύτερη περιοχή μας ἤδη ἀπὸ τὸ 1912, καὶ βεβαίως μετὰ τὴν κήρυξη τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμός, μετὰ ἀπὸ πληθὸς διώξεων καὶ βασάνων, ξεριζώθηκε τελικὰ ἀπὸ τίς προγονικὲς ἐστίες του, μὲ ἓνα πραγματικὸ λουτρό αἵματος. Ἡ γενοκτονία αὐτή, ποὺ εἶχε ἐπαναληφθεῖ στὴν περίπτωσι τῶν Ἀρμενίων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξε ἀπὸ τίς σκληρότερες ποὺ ὀργανώθηκαν ποτέ, σχεδιαζόταν δὲ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἤδη ἀπὸ τὸ 1914 καὶ τὸ 1918, ὅποτε καὶ ξέσπασαν οἱ πρῶτοι σκληροὶ διαγμοὶ ἐναντίον τῶν Μικρασιατῶν Ἑλλήνων.

Πολλὲς εἶναι οἱ ἀρχεϊκὲς πηγὲς καὶ οἱ βιβλιογραφικὲς μαρτυρίες ποὺ ἀφηγοῦνται τὰ γεγονότα στοῦ σκληροῦ καὶ αἰμοσταγοῦς διαγμοῦ. Ἀνάμεσα σὲ αὐτές, μιὰ ἀναφορὰ τῆς τότε Διευθύντριας τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Σάμου, τῆς Εἰρήνης Ἑμμ. Γεωργιάδου ἀπὸ τοὺς Σπαθαραίους, ἡ ὁποία σὲ κατάθεσὴ της, τὴν 1η Νοεμβρίου 1922 ἐκτενῶς ἀναφέρεται στὰ θύματα καὶ στοὺς τραυματίες τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ποὺ νοσηλεύθηκαν στοῦ ἴδρυμα ποὺ διεύθυνε. Τὸ κείμενό της, εἶναι πραγματικὰ συνταρακτικὸ, ἀκόμη καὶ τώρα, ἑκατὸ χρόνια μετὰ τὰ κοσμογονικὰ καὶ δραματικὰ ἐκεῖνα γεγονότα, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται: ἀνάμεσα στοὺς μακροὺς καταλόγους τῶν θυμάτων τοῦ κεμαλικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Τσετῶν, τῶν ἀτάκτων Τούρκων ἀνταρτῶν, ἀναφέρεται ἡ συστηματικὴ ἐξολόθρευση ὁλόκληρων χριστιανικῶν οἰκογενειῶν.

Βιασμοί, συνήθως μπροστὰ στὰ μάτια γονέων, παπούδων καὶ οἰκείων, ἀκρωτηριασμοὶ καὶ βασανισμοί, ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν μείνει δέσμιοι ἐπὶ 18 ἢ 20 μέρες, χωρὶς τροφὴ καὶ νερό, δερόμενοι ἀνηλεῶς, παιδιὰ καὶ βρέφη μὲ

τραύματα από μαχαίρια και ξιφολόγχες, άθωοι κατακρεουργημένοι και κατατεμαχισμένοι, ζευγάρια τών οποίων ό άνδρας «έλογχίσθη είς τήν κοιλίαν έκχυθέντων τών έντέρων» και ή γυναίκα «έκρεουργήθη δια πελέκewς» και κατόπιν, με μιá διάθεση μακάβριας ειρωνίας «έτοποθετήθη έν έναγκαλισμώ μετά του λογχισθέντος συζύγου», νεογνά πού «έκρεουργήθησαν έν τή άγκάλη τής μητρός». Άρκεί νά αναφερθει ότι σύμφωνα με τήν αναφορά αύτή, πού μās μεταφέρει τήν φρίκη τών πρώτων ήμερών μετά τήν Μικρασιατική Καταστροφή, στο Νοσοκομείο τής Σάμου έφτασαν 17 παιδάκια με τραύματα από μαχαίρι στο λαμό και τó σώμα, από τά όποια τά 9 τελικά πέθαναν.

Άλλος κατεσφάγη «άμυνόμενος ύπέρ τής θυγατρός του», μιās γυναίκας «τής έσχισαν τά ώτα δια νά τής αφαιρέσουν τά ένώτια και επί παρουσία της έβίασαν τήν 14ετή θυγατέρα της και έκ τών κακώσεων έτρελλάθη», άλλος «άπηγχονίσθη φρικωδώς», μιá κοπέλα 20 έτών «όρφανή πατρός, διεκορεύθη και έξιολαμίσθη», ένw ένας γεωργός 90 έτών «εσφάγη είς τó κατώφλιον τής οικίας του». Ένδεικτικό τής αγριότητας πού επικράτησε είναι επίσης τó ότι από τούς 6000 Μοσχονησιώτες δέν σώθηκε ούτε ένας, καθώς σφαγιάστηκαν όμαδικά μέσα σέ ένα πρωί, στις 14 Σεπτεμβρίου 1922, ένw ό Μητροπολίτης τους έτάφη ζωντανός. Και δέν ήταν έργο μόνο ατάκτων άνταρτών αύτό. Στόν ίδιο κατάλογο αναφέρεται ή περίπτωση κοριτσιού 20 έτών, από τó Λιβίσι, πού «ήτιμάσθη ύπό Τούρκου ταχυδρομικού ύπαλλήλου και άπηγχονίσθη ύπ' αύτου». Στή γενοκτονία τών Έλλήνων τής Μικράς Ασίας συμμετείχε, δυστυχώς, μεγάλο μέρος και του άπλου τουρκικού λαού.

Ακόμη και μέχρι σήμερα, ή διεθνής κοινότητα άρνείται νά προχωρήσει στην πλήρη άναγνώριση τής γενοκτονίας τών Μικρασιατών Έλλήνων, παρά τó ότι άνάλογες περιπτώσεις άλλων λαών, όπως για παράδειγμα τών Αρμενίων, έχουν άναγνωριστει και τιμώνται αναλόγως. Κι όμως, ποταμοί μαρτυρικών αίμάτων έρρευσαν εκεί όπου κατά τήν περίοδο τών διωγμών, στα πρώτα βήματα του χριστιανισμού, είχαν αναλόγως μαρτυρήσει οι περισσότεροι χριστιανοί άγιοι μάρτυρες, άντιστεκόμενοι και τότε ειρηνικά και πνευματικά στην βία τής έξουσίας, πού επιζητούσε νά τούς άπαγορεύσει τήν πίστη, και νά τούς άλλοιώσει τó θρησκευτικό βίωμα και φρόνημα. Ουσιαστικά οι Μικρασιάτες όμοεθνείς μας πλήρωσαν έτσι τούς αιώνες τής παραγωγικής και δραστήριας παρουσίας τους στόν Μικρασιατικό χώρο, τήν επίδοσή τους στό έμπόριο, στις τέχνες και στα γράμματα, παράγοντες πού τούς είχαν αναδείξει σέ κυριαρχικά πληθυσμιακά στοιχεία στα πλαίσια τής όθωμανικής αυτοκρατορίας. Τό έθνικό τουρκικό κράτος πού θεμελίωσε τότε ό Μουσταφά Κεμάλ, βεβαίως δέν μπορούσε νά άνεχθει αύτή τήν ειρηνική και δραστήρια παρουσία, και θέλησε νά τούς εξαφανίσει με μεθόδους

Ὁ τιμηθεὶς μετὸν σταυρὸ τοῦ Ἁγ. Ἰσιδώρου Καθηγ. Ἐμ. Βαρβούνης ἐπιδίδει στὸν συμφοιτητὴ τοῦ Μητροπολίτη Χίου τὸ μετάλλιο τῆς Σχολῆς Ἀνθρωπιστικῶν καὶ Κλασικῶν Σπουδῶν Δ.Π.Θ. (18.09.22)

Ὁ πρ. Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Στέφανος Ἡμέλλος μετὰ τοὺς φοιτητὲς τοῦ Μητροπολίτη Χίου κ. Μάρκο καὶ κ. Σοφία Γεωργακοπούλου, Καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (Ν. Φάληρο 02.10.22)

ΕΝΑΡΞΗ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ

«Άφετε τὰ παιδία»

ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ι.Μ. ΧΙΟΥ

ἐλθεῖν πρὸς με»

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΛΥΤΡΩΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Ἁγ. Παρασκευή
Καστέλου

Ἁγ. Ἐλευθέριος
Φραγχομαχαλᾶ

Ἁγ. Χαράλαμπος
Βαρβασίου

Εὐαγγελισμός Θεοτόκου
Φρουρίου

γενοκτονίας καὶ πραγματικοῦ ὀλοκαυτώματος.

Ἄν ἀναφέρουμε αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι γιὰ νὰ ἀναμοχλεύσουμε τὴν φρίκη, ἢ νὰ ἀναζωπυρώσουμε ἔθνικὰ καὶ φυλετικὰ πάθη καὶ μίση. Εἶναι γιὰ νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητη φιλία μὲ τοὺς γειτονικοὺς μας λαοὺς, ἀλλὰ καὶ ἡ διαμόρφωση συνθηκῶν ἀγαστῆς συνύπαρξης ποὺ εἶναι ἀναγκαῖες στὴν περιοχὴ πρέπει νὰ στηρίζεται στὴν γνώση τῆς ἱστορίας καὶ στὴ συνειδητὴ ὑπέρβαση τῶν ὅσων δεινῶν της, μέσα ἀπὸ τὴ διαμόρφωση συνθηκῶν ποὺ δὲν θὰ ἐπιτρέψουν στὸ μέλλον τὴν ἐπανάληψή της. Ὅπωςδὴποτε ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ στηρίζεται στὴν ἀπάλειψη ἢ στὸ «στρογγύλεμα» τῆς ἱστορικῆς μνήμης, ὅσο ἐπώδυνη κι ἂν εἶναι αὐτή. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ὅσο κι ἂν βαφτίσουμε «συνωστισμό στὸ λιμάνι» τὴν γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης καὶ τὴν φρίκη τῆς καταστροφῆς τῆς πόλης - ποὺ κατὰ τὸν Ἀμερικανὸ πρόξενο George Horton «ἔμεινε πιστὴ ἄχρι θανάτου» - τὸ αἷμα βοᾷ, οἱ μαρτυρίες ὑπάρχουν, καὶ ἡ δικαίωση τῶν θυμάτων ἀπαιτεῖ τὴν τιμὴ τῆς θυσίας τους καὶ τὸν φρονηματισμὸ μας γιὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν τὰ δεινά.

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922 συνέβη μιὰ πραγματικὴ καταστροφή, καθὼς μεγάλα, δραστήρια καὶ παραγωγικὰ κομμάτια τοῦ Γένους μας ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τίς προαιώνιες κοιτίδες του, Ἑκκλησίες μὲ παλαιοχριστιανικὲς ρίζες, ὡς καὶ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ξεθεμελιώθηκαν, καὶ πολλὲς χιλιάδες πιστῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὀδηγήθηκαν στὸν μαρτυρικὸ θάνατο, στὸν ἐξευτελισμὸ, στὴν ταπείνωση καὶ στὸν ἐκπατρισμὸ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐπέτειος τῶν ἑκατὸ χρόνων ἀπὸ τὰ τραγικὰ ἐκεῖνα γεγονότα πρέπει νὰ ἀποτελεῖ ἀφορμὴ γιὰ περισκεψή, προσευχὴ καὶ προβληματισμὸ.

Ἡ ἱστορικὴ συγκυρία ποὺ ὀδήγησε στὸ ἀπὸ πολλὰς πλευρὲς τραγικὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἐν πολλοῖς γνωστὴ. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ποὺ ὑπέφερε τὰ πάνδεινα ἤδη ἀπὸ τὴν πρώτη δεκαετία τοῦ 20οῦ αἰῶνα, βρέθηκε στὴ δίνη τῆς σύγκρουσης ἀπρόσωπων διεθνῶν συμφερόντων, καὶ συνεθλίβη στὶς μυλόπετρες τῆς διεθνούς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ. Ὡς ἀποτέλεσμα, οἱ Μικρασιάτες Ἕλληνες σφαγιάστηκαν, βασανίστηκαν καὶ ἐκπατρίστηκαν, ἔχοντας ἐπικεφαλῆς τοὺς μαρτυρικοὺς ἱεράρχες τους, ὅπως πάντοτε συμβαίνει μὲ τὸ Γένος μας, ποὺ σὲ ὅλες τίς μεγάλες στιγμὲς του, καλὲς ἢ κακές, ἔχει ὀδηγό, ἀπαντοχὴ καὶ στήριγμα τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Αὐτὸ ποὺ συνέβη στοὺς Μικρασιάτες Ἕλληνες ἦταν ἓνας πραγματικὸς καὶ σχεδιασμένος, σκόπιμος διωγμὸς, μιὰ γενοκτονία ποὺ δὲν διώχθηκε, οὔτε τιμωρήθηκε ποτὲ καὶ ἀπὸ κανένα διεθνὲς δικαστήριον, καθὼς συχνὰ μεροληπτικὴ καὶ προσωποληπτικὴ εἶναι ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τῇ γῇ τῶν πατέρων τους συστηματικά, μεθοδικὰ καὶ βίαια. Ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ μιὰ περιοχὴ τῆς ὁποίας τὴν ἑλληνικότητα καὶ τὴ χριστιανικότητα μαρτυροῦν ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ κοσμικὴ ἱστορία, τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα, οἱ ἐπιγραφές, οἱ ναοὶ καὶ οἱ μονές, τὰ ἔργα τέχνης καὶ οἱ μαρτυρίες αἰώνων. Ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τόπους ὅπου ἐπὶ δύο χιλιάδες χρόνια περίπου ἔλαμψαν οἱ λυχνίες τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ φώτισαν τὸν κόσμον, ὅπου ἀνθίσε καὶ ἀκτινοβόλησε ἡ πνευματικότης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, καὶ ὅπου πλῆθος ἁγίων, ὁσίων καὶ μαρτύρων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κληρικῶν καὶ ἱεραρχῶν, ἀκόμη καὶ τῶν Τριῶν Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων - Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασιλείου τοῦ μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου - ἔδωσαν αὐθεντικὴ μαρτυρία Χριστοῦ.

Πιστοὶ στὰ διδάγματα καὶ στὸ παράδειγμά τους, οἱ διάδοχοί τους ἀκολούθησαν τὰ βήματά τους, καὶ μαρτύρησαν στὸ καθήκον τους. Πρωτοκορυφαῖος τοῦ μαρτυρίου ὁ ἱερομάρτυς Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος, ποὺ βασανίστηκε καὶ διαμελίστηκε τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου 27 Αὐγούστου 1922, ἐπειδὴ δὲν θέλησε νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ποίμνιό του καὶ τὴν πίστη τῶν πατέρων του. Καὶ μαζί του, πλειάδα ἄλλη μαρτύρων κληρικῶν, ὅπως ὁ Μητροπολίτης Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ποὺ ἐτάφη ζωντανός, ὁ Μοσχονησίωv Ἀμβρόσιος ποὺ σφαγιάστηκε δια τοῦ μαρτυρικοῦ διαμελισμοῦ τοῦ ζωντανοῦ ἀκόμη σώματός του, ὁ Ἰκονίου Προκόπιος, ποὺ πέθανε ἀπὸ τίς κακουχίες καὶ τὰ βασανιστήρια στὶς τουρκικὲς φυλακὲς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ζήλων Εὐθύμιος. Σὲ ὅλη τὴν ἁγιοτόκο Μικρὰ Ἀσία οἱ ἱστορικοὶ ὑπολογίζουν ὅτι κατὰ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922 ἄθλησαν 42 ἐπώνυμοι καὶ 342 ἀνώνυμοι κληρικοὶ μάρτυρες, τῶν Μητροπόλεων Σμύρνης, Κυδωνιῶν, Μοσχονησιῶν, τοῦ Πόντου καὶ τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τους.

Μαζί δὲ μὲ τοὺς σφαγιασθέντες, ὑπάρχουν καὶ κληρικοὶ ποὺ ἀγωνίστηκαν καὶ ὑπέστησαν διώξεις ἀπηνεῖς, χωρὶς νὰ ὀδηγηθοῦν καὶ στὸ μαρτύριο. Παράδειγμα ὁ Σάμιος Ἀλέξανδρος Δηλανᾶς, ἀπὸ τὸν Μαραθόκαμπο, ἀδελφὸς τῆς Μονῆς Μεγάλης Παναγίας. Τὸ 1910, σὲ ἡλικία 32 ἐτῶν, χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος Μυρίνης. Στὴ θέση αὐτὴ ὁ Ἀλέξανδρος Δηλανᾶς παρέμεινε ἐπὶ ἑπτὰ χρόνια καὶ ἐστρεψε τὸ ἐνδιαφέρον του σὲ δύο κυρίως τομεῖς. Ἀφενός, ἐργάστηκε συστηματικά γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ὁργάνωση τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης, ἀφετέρου δέ, ὁ Ἀλέξανδρος ἄρχισε νὰ ἀναμειγνύεται ἐνεργᾶ στὴν πολιτικὴ κατάσταση, μὲ στόχο τὴ στήριξη καὶ ὑποβοήθηση τοῦ Γένους, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀρχίζει τότε νὰ ὑφίσταται διώξεις ἀπὸ μέρους τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν. Τὸ 1917 ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀναίων, μὲ ἔδρα τὰ Σώκια, καὶ τὸ 1922, μῆνες πρὶν τὴν καταστροφὴ, Μητροπολίτης

Περγάμου. Λίγο μετὰ τὴν ἐκλογή του οἱ ὀθωμανικὲς ἀρχὲς τὸν συνέλαβαν, τὸν ἐκτόπισαν ἐπὶ 18 μῆνες στὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τὸν καταδίκασαν σὲ θάνατο γιὰ τὴν ἐθνικὴ δράση του. Ἡ ποινὴ δὲν ἐκτελέστηκε, ὁ ἴδιος ὅμως ὑπέστη διάφορες ταλαιπωρίες, ταπεινώσεις καὶ κακουχίες, τίς ὁποῖες ὑπέμεινε μὲ παροιμιώδη ὑπομονή, φροντίζοντας ταυτοχρόνως νὰ ἐνισχύει τὸ ποίμνιό του, ἰδιαίτερα δὲ ὅσους εἶχαν ἐξορισθεῖ μαζί του. Εἶναι ἀπολύτως χαρακτηριστικὰ ὅσα γράφει γιὰ τὴ δραματικὴ αὐτὴ περίοδο τῆς ζωῆς του ὁ Στέφ. Παπαδόπουλος: «Εἶχεν ἐξορισθεῖ ὁ διάσημος αὐτὸς ἀνὴρ εἰς τὸ Ἐγερντίρ, τουρκοχώριον, τὸν τελευταῖον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σμύρνης-Αἰδινίου διότι εἶχε κατηγορηθεῖ ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς πράκτωρ τῶν Ἀγγλογάλλων. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1918. Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῆς κολάσεως οὐδεὶς ὑπῆρχε χριστιανός. Ὁ ταλαίπωρος ἠγνόει τὴν τουρκικὴν γλῶσσα καὶ τοῦτο ἦτο τὸ δυσκολότερον πάντων. Ὅταν τὰ ἀπογεύματα ὑπέστρεφον ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ τουρκόπαιδες διήρχοντο τὰς ὥρας τῶν μὲ τὸν μάρτυρα τοῦτον ἐμπαίζοντες καὶ ὑβρίζοντες καὶ ἐμπτύοντες ἢ σύροντες αὐτὸν ἀπὸ τὸ τίμιον ράσον. Ἐμαρτύρησεν ὁ Ἀλέξανδρος Δηλανᾶς, ὅμως ἔζησε δια νὰ ἴδουν οἱ ὀφθαλμοὶ του τὴν Ἑλληνικὴν κατοχὴν τῆς Ἰωνίας», γιὰ νὰ συμπληρώσει λίγο παρακάτω : «Ὁ Ἀλέξανδρος Δηλανᾶς ὑπῆρξε διακεκριμένη φυσιογνωμία. Τεράρχης ὅσιος. Σεβαστός καὶ ὁ ἐκ τῶν σεβαστοτέρων σεβαστότερος. Ὑπῆρξεν πρόμαχος τῆς Ὁρθοδόξιας κηρύττων, νουθετῶν καὶ ἐνθαρρύνων τοὺς ἐν διαγωμοῖς Ὁρθοδόξους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ἑλληνας. Ὁ ἱερός κλῆρος πάσης βαθμίδος τῆς Ἀνατολῆς τὸν ἀποκαλεῖ ᾿ζῶντα ἐθνομάρτυρα᾿».

Καὶ μαζί μὲ τοὺς ποιμένες τους, ἑκατοντάδες χιλιάδες λαϊκοὶ μάρτυρες σφαγιάστηκαν, στὸ βωμὸ τοῦ μίσους καὶ τῆς μισαλλοδοξίας. Κάηκαν χωριά, σφαγιάστηκαν ἀθῶοι καὶ ἄμαχοι, βιάστηκαν κοπέλες, ἀκρωτηριάστηκαν παιδιά, καταστράφηκαν ναοί, σχολεῖα, μονὲς καὶ ἔργα πολιτισμοῦ, ἐκδιώχθηκε ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διαδικασία ποὺ ὀλοκληρώθηκε τὸ 1923-1924, μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, σύμφωνα μὲ τὴ συνθήκη τῆς Λωζάννης. Κι ὅμως τὸ μικρασιατικὸ πνεῦμα δὲν ἔσβησε. Οἱ πρόσφυγες καὶ οἱ ἀπόγονοί τους, μέχρι σήμερα, ρίζωσαν στὴν Ἑλλάδα, θεράπευσαν τίς σωματικὲς καὶ ψυχικὲς πληγὲς τους καὶ μεγαλοῦργησαν ξανά. Μεγάλο μέρος τῆς μεταπολεμικῆς προσόδου τῆς χώρας μας τόσο στὸν οἰκονομικὸ, ὅσο καὶ στὸν πνευματικὸ τομέα ὀφείλεται στοὺς Μικρασιάτες καὶ τὴ δράση τους. Ἀναδημιούργησαν ἀκόμη καὶ τὰ βασικὰ θρησκευτικὰ τους σεβάσματα, ἔχτισαν ναοὺς καὶ μονές, ἔφεραν στὴν Ἑλλάδα τὰ βασικὰ θρησκευτικὰ τους παλλᾶδια, ὅπως ἡ σεβάσμια καὶ θαυματουργὴ εἰκόνα τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, καὶ δὲν ἔεχασαν

ποτέ τῇ γῇ τῶν προγόνων τους, τὴν ὁποία συχνὰ πλέον προσκυνηματικά ἐπισκέπτονται.

Τὸν μακροχρόνιο διωγμὸ τῶν Μικρασιατῶν Ἑλλήνων, ποὺ κατέληξε στὴ γενοκτονία τοῦ 1922, ἀποτυπώνει ἄριστα μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ ἱερομάρτυρα Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου, δημοσιευμένη τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1918 στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ», τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ποὺ ἐκδίδεται μέχρι καὶ σήμερα ἀνελλιπῶς στὸ Λονδίνο. Ὁ ἅγιος Χρυσόστομος Σμύρνης γράφει ἐκεῖ ὅτι ἐπὶ τέσσερα περίπου χρόνια, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν κήρυξη τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου τὸ 1914, στὸ Γένος εἶχαν σωρευτεῖ δεινά, ὅσα δὲν εἶχε ἐπιφέρει ἡ δουλεία τεσσάρων καὶ πλέον αἰώνων, μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης, τὸ 1453. «Τὸ ἐν Τουρκία ἐναπολειφθὲν Ἑλληνικὸν στοιχεῖον», γράφει, «ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ὅτι κατέβη εἰς τὸν Ἄδην δια νὰ μὴ ἀναβῇ ἐκεῖθεν ποτέ πλέον».

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτῇ ὁ Μητροπολίτης Χρυσόστομος διαπιστώνει ὅτι ἀπὸ τοὺς 400.000 Ἕλληνες τῶν ἐνδοτέρων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ζήτημα ἦταν ἂν ἐπιζοῦσε, τὸ 1918, τὸ ἕνα τέταρτο, ἀπὸ δὲ τοὺς στρατολογημένους Ἕλληνες στὰ κατ' εὐφημισμὸ ὀνομαζόμενα «τάγματα ἐργασίας» - τὰ διαβόητα «ἀμελὲ ταμπουρού» - μόλις τὸ ἕνα δέκατο εἶχε ἐπιβιώσει, καθὼς ἡ θνησιμότητα σὲ αὐτὰ εἶχε φτάσει τὸ 80%. Ἐπισημαίνει μάλιστα καὶ τίς ἐργασίες στὶς ὁποῖες τὰ τάγματα αὐτὰ εἶχαν ἐξειδικευθεῖ : «ἐστάλησαν νὰ κατασκευάζωσι τὰς κολοσσιαίας σήραγγας ὑπὸ τὸν Ταῦρον καὶ τὰ ὄρη τοῦ Ἀμανοῦ, ἢ νὰ κόπτωσι τὸν ἰσθμὸν τῆς Κυζικηνῆς χερσονήσου, ἢ νὰ ἐργάζονται ἐπὶ 18 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον ἐν τοῖς μεταλλείοις τῶν γαιανθράκων, ἢ νὰ κρημνίζωσι καὶ μετατοπίζωσιν ὁλόκληρα βουνὰ πρὸς δημιουργίαν τάχα νέων στρατιωτικῶν δρόμων». Καὶ βέβαια, οἱ πληροφορίες αὐτὲς δείχνουν ὅτι ἡ ἀπόβαση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὴν εὐλογημένη γῇ τῆς Ἰωνίας δὲν εἶχε κατακτητικὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ ἀποτελοῦσε προσπάθεια σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν μας, οἱ ὁποῖοι εἶχαν γνωρίσει τὴ βαρβαρότητα τῶν Τούρκων, χωρὶς τὰ στοιχειώδη ἀνθρώπινα δικαιώματά τους νὰ προστατεύονται ἀπὸ ὁποιοδήποτε διεθνὴ ὄργανισμὸ ἢ κάποια ἀπὸ τίς Μεγάλες Δυνάμεις τῆς ἐποχῆς.

Ἡ πίστη ποὺ στηρίζε τοὺς Μικρασιάτες τίς ὥρες τοῦ διωγμοῦ, ποὺ ὑπῆρξε ἀπαντοχὴ τους στὸν δύσκολο ἐγκλιματισμὸ τους στὶς νέες ἐγκαταστάσεις τους, αὐτὴ μέχρι καὶ σήμερα ἀποτελεῖ τὸν χρυσὸ καὶ ἀκατάλυτο σύνδεσμό τους μέ τὴ γῇ καὶ τὴν παράδοση τῶν προγόνων τους. Οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος δέχθηκαν καὶ φιλοξενοῦν περίπυστες καὶ θαυματουργές ἱερές εἰκόνες, ἐνῶ ὁλόσωμα, ἄφθορα καὶ θαυματουργὰ ἱερὰ λείψανα, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στὴν Νέα Καρβάλη τῆς Καβάλας

καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Ρώσου στὸ Προκόπι τῆς Εὐβοίας ἀγιάζουν πλέον τίς νέες πατρίδες τῶν προσφύγων. Τελευταία μάλιστα, ἡ φροντίδα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου συντελεῖ ὥστε ὅλο καὶ περισσότεροι ναοὶ καὶ μονὲς τῆς μικρασιατικῆς γῆς, ποὺ ἔχουν σιγήσει καὶ ἀλλοιωθεῖ ἐδῶ καὶ ἑκατὸ τώρα χρόνια, νὰ ἐπαναλειτουργοῦν, νὰ συγκεντρώνουν πιστούς, ἔστω καὶ εὐκαιριακὰ ἢ σὲ ἐτήσια βάση, καὶ νὰ ἐκπληρώνουν τὸν σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο χτίστηκαν, ὡς τόποι δοξολογίας καὶ λατρείας τοῦ Ἁγίου Θεοῦ.

Εἶναι γνωστὸ πὼς δὲν μιλάμε γιὰ «Χαμένες», ἀλλὰ γιὰ «Ἀξέχαστες Πατρίδες». Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς δὲν κρύβει μέσα του ὁποιαδήποτε ἐπεκτατικὴ βλέψη, ἀλλὰ ἐμπεριέχει τὴ διάθεση καὶ τὴν ἀπόφασή μας νὰ μὴν ξεχάσουμε ποτέ, οὔτε τὴ γῆ τῶν προγόνων μας, οὔτε τίς συνθήκες τοῦ ἐκπατρισμοῦ τους ἀπὸ ἐκεῖ. Ἄλλωστε, ὅπως καὶ προηγουμένως σημειώσαμε, ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ θύραθεν ἱστορία, τὰ μνημεῖα, οἱ ἐπιγραφές, τὰ οἰκοδομήματα καὶ τὰ ἔργα τέχνης, οἱ ναοὶ καὶ τὰ μοναστήρια, ὅλα μαρτυροῦν γιὰ τὴν ἑλληνικότητα καὶ τὴν χριστιανικότητα τῆς Μικρασιατικῆς γῆς.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχνοῦμε, καὶ ἐπέτειοι ὅπως ἡ σημερινὴ σὲ αὐτὸ πρέπει νὰ κατατείνουν. Νὰ μὴν ξεχνοῦμε, γιὰ νὰ μὴν ἐπαναλάβουμε καὶ στὸ μέλλον τὰ ἴδια σφάλματα, γιὰ νὰ μὴν ἐπιτρέψουμε - μὴ γένοιτο - καὶ νέες ἀλησμόνητες πατρίδες νὰ προστεθοῦν στὶς ἤδη ὑπάρχουσες, νὰ μὴν καλύψει ἡ λήθη τὸ μαρτύριο κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ βασανιστήρια ποὺ ὑπέστησαν. Τὸ κυριότερο δέ, νὰ μὴν ἀπαλειφθοῦν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῆς ἱστορίας, κυρίως στὰ σχολεῖα μας, στὸ ὄνομα μιᾶς δῆθεν κοσμοπολίτικης συμφιλίωσης, ἡ ὁποία ἂν δὲν ἐδράζεται στὸ σίγουρο ἔδαφος τῆς ἱστορικῆς γνώσης θὰ ἀποβεῖ μοιραία ὄχημα γιὰ νέες ἐπώδυνες ἐθνικὲς περιπέτειες.

Ἄς εἶναι ἡ σημερινὴ ἐπέτειος ἀφορμὴ φρονηματισμοῦ γιὰ ὅλους, ὥστε νὰ φροντίσουμε, οἰκοδομώντας τὴν μεταξύ μας ἐνότητα, τὴν πίστη, τὴν αἰσιοδοξία, τὴν ἀλληλεγγύη, τὴν ἐμμονὴ στὴν παράδοση καὶ τὴν ἀπαντοχὴ στὴν Ἐκκλησία νὰ ὀδηγηθοῦμε σὲ μιὰ ἰσχυρὴ Ἑλλάδα, σὲ μιὰ πατρίδα ποὺ θὰ μπορεῖ νὰ ὑπερασπίσει τὰ παιδιὰ της καὶ νὰ διαφυλάξει τὰ δίκαια, τὴ ζωὴ, τὴν τιμὴ, τὴν περιουσία καὶ τὴν δημιουργία τους, ὥστε ποτέ πιά νὰ μὴν θρηνήσουμε καταστροφές, μάρτυρες, αἱματοχυσίες καὶ γενοκτονίες

όμοεθνών μας.

Θυμόμαστε σήμερα και μνημονεύουμε όλα αυτά, την Μικρασιατική Καταστροφή με τα εκατοντάδες χιλιάδων θύματα. Προσευχόμαστε για την ανάπαυση των σφαγιασθέντων, των αιχμαλωτισθέντων, των κατακρεουργηθέντων κληρικών και λαϊκών. Θυμόμαστε επίσης και τιμούμε όσους γλίτωσαν τὸν χαλασμό, καὶ κατάφεραν νὰ στήσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆ ζωῆ τους στὴν Ἑλλάδα, στοὺς τόπους τῆς νέας προσφυγικῆς τους ἐγκατάστασης, ὑπὸ συνθήκες συχνότατα δυσμενέστες, κάποτε δὲ καὶ ἐχθρικές. Μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν πρόοδο τῆς χώρας μας ὀφείλεται σὲ αὐτοὺς τοὺς φιλοπρόόδους καὶ εἰρηνικοὺς Μικρασιάτες, οἱ ὁποῖοι παρότι βρέθηκαν στὸ μάτι τοῦ κυκλώνα κατάφεραν νὰ ἐπιβιώσουν, νὰ ὀρθοποδήσουν καὶ νὰ μεγαλοργήσουν.

Κυρίως ὅμως θυμόμαστε τίς συνθήκες πὺν ὀδήγησαν στὸν χαλασμό, μὲ τὴν θέληση νὰ μὴ ξαναζήσει ἡ πατρίδα καὶ ὁ λαὸς μας παρόμοιες καταστάσεις. Γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ὅμως αὐτό, πρέπει ἐνωμένοι, ὁμονοημένοι καὶ συνεπεῖς στὴν παράδοση τοῦ Γένους μας νὰ πορευόμαστε πάντοτε μὲ γνώμονα τὸ ἐθνικὸ, καὶ ὄχι τὸ προσωπικὸ συμφέρον, τὸ «ἐμεῖς καὶ ὄχι τὸ ἐγώ», κατὰ τὴ σχετικὴ ρῆση τοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννη Μακρυγιάννη. Ἄν αὐτὸ ἐπιτευχθεῖ, τότε ἡ θυσία τῶν Μικρασιατῶν ἀδελφῶν μας, τὴν ὁποία σήμερα τιμοῦμε, θὰ ἔχει πραγματικὰ δικαιοθεῖ.

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ κ. ΜΑΡΚΟΥ

- Ἐκδότης: Ἡ ἹΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Ἀπευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν - Κων. Αἰάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ἰστοσελὶς: <http://www.imchiou.gr>
- Ἡ «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν, ὑπὲρ τοῦ κατηχητικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ ἔργου.
- IBAN GR 98 0110 4900 0000 4900 0199 68

1822. Ἡ καταστροφὴ τῆς πόλης Χίου καὶ ἡ μεγάλη Σφαγή

Ἀθηνᾶς Κ. Ζαχαροῦ-Λουτράρη, Δρ. Ἱστορίας

Ἡ Χίος πρὶν τὴν Ἐπανάσταση ἦταν ἓνας τόπος πολυάνθρωπος καὶ εὐδαίμων. Χαρακτηρίστηκε ὡς ἡ βασίλισσα τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ ὡς τὸ νησι τῶν μακάρων. Στὴ δημιουργία ὑψηλῆς ποιότητος συνθηκῶν διαβίωσης συνετέλεσαν τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τοῦ τόπου, οἱ πατροπαράδοτες ἀρετὲς τῶν κατοίκων καὶ οἱ εὐνοϊκὲς ἱστορικὲς συγκυρίες. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προνόμια ποὺ παρεῖχαν πολλὲς ἐλευθερίες, ἀκμάζουσα ἦταν ἡ οἰκονομία, μὲ τὴ συμβολὴ τῶν χιακῶν ἐμπορικῶν δικτύων, ποὺ ἀνέδειξαν τὴ γενέτειρα ὡς ὀνομαστὴ στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες, στὶς ἐντυπωσιακὲς κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις καὶ στὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα.

Ὁ ὀλεθρὸς τοῦ 1822 ἀποτελεῖ θλιβερὸ ὀρόσημο στὴν ἱστορία της. Οἱ κάτοικοι χάθηκαν μὲ σφαγές, αἰχμαλωσία, λοιμώδη νοσήματα. Τὰ λαμπρὰ οἰκοδομήματα πυρπολήθηκαν καὶ γκρεμίστηκαν. Οἱ ἱεροὶ τόποι λεηλατήθηκαν καὶ βεβηλώθηκαν. Τὰ ζηλευτὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιланθρωπικὰ ἰδρύματα διαλύθηκαν. Οἱ καλλιέργειες καταστράφηκαν. Οἱ ἐμπορικὲς καὶ βιοτεχνικὲς δραστηριότητες ἐξέλιπαν. Οἱ ἀξιοθαύμαστες πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς δομὲς κατέρρευσαν. Οἱ ἐπιζῶντες ζοῦσαν μὲ τὴ φρίκη ὅσων βίωσαν καὶ τὸν πόνο γιὰ τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους.

Θρηνοῦμε τοὺς 42.000 χιλιάδες νεκροὺς, τὴν πικρὴ μοῖρα τῶν 52.000 αἰχμαλώτων καὶ πρωτίστως τιμοῦμε αὐτὴ τὴ μεγάλη θυσία, ποὺ ἀφύπνισε τὴν οἰκουμένη ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνα. Γιὰ τὰ φοβερὰ γεγονότα ἔχουν γραφεῖ χιλιάδες σελίδες καὶ νέα στοιχεῖα προσθέτει ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα. Ἀναλύθηκαν ἐκτενῶς οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ σκλαβωμένοι Χιώτες λαχταροῦσαν νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ Ἐπανάσταση οἰκονομικὰ καὶ γεωστρατηγικά, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ σημαντικοὶ ἀποτρεπτικοὶ παράγοντες ποὺ ὀδήγησαν σὲ ἀποτυχία καὶ τὶς τρεῖς ἐπαναστατικὲς προσπάθειες.

Ἐχουν γίνεи ἰδιαίτερα γνωστὰ ὅσα φρικιαστικὰ διαδραματίστηκαν στὸν Ἅγιο Μηνᾶ, τὴ Νέα Μονή, τὸν Ἀνάβατο, τὸ Κάβο Μελανειὸς καὶ ἄλλου, ὥστόσο δὲν ἔχει τονιστεῖ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς στὴν πόλη τῆς Χίου, τὴν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ, ποὺ ὑπῆρξε τὸ μεγάλο σφαγεῖο. Ὁ ἀνδριάντας τοῦ Μητροπολίτη Πλάτωνα καὶ τὸ μνημεῖο τῶν ἀπαγχονισθέντων προκρίτων (ἐδῶ) στὴν πλατεία γνωστοποιοῦν τὴ θυσία τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων, ὅμως δὲν ὑπάρχει μνεῖα τῶν χιλιάδων λαοῦ ποὺ ἄφησαν τὴν τελευταία τους πνοή στὰ χέρια τῶν φοβερῶν δικτῶν τους.

Σ' αὐτά, τὰ τῆς πόλης, ἐν συντομία, θὰ ἐστιάσουμε.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλης πρὶν τὸ 1822 ἀνέρχονταν σὲ 30.000 (ἀπὸ τὶς 120.000 ὅλου τοῦ νησιοῦ). Μόνο περὶ τοὺς 3.000 ἦταν οἱ Τοῦρκοι, ποὺ κατοικοῦσαν στὸ Κάστρο, ὅπου καὶ οἱ λίγοι Ἑβραῖοι, ἐνῶ οἱ 2.000 Καθολικοὶ στὴ Φραγκοπαροικιά.

«Ἡ ὠραιότατη πόλις τοῦ Αἰγαίου» ὅπως χαρακτηρίζοταν, κτισμένη ἀμφιθεατρικὰ γύρω ἀπὸ τὸ κάστρο, ἦταν πυκνοδομημένη μὲ σπίτια καὶ ἐργαστήρια ποὺ ἔφταναν τὶς 4.000. Μεγάλες συνοικίες τῆς πόλης ἐκτείνονταν ἀπὸ τὴν Ἀσική ὡς ψηλὰ τὴν Τρουλωτὴ καὶ μέχρι τὴ Ράμνη. Στὴν Ἀπλωταριά καὶ στὸν Ἐγκρημνὸ κατοικοῦσαν οἱ εὐπατρίδες καὶ οἱ ἔμποροι, ἐνῶ στὸ Παλαιόκαστρο οἱ τεχνίτες. Στὶς 47 ἐνορίες, τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλης, ποὺ ξεπερνοῦσαν τὶς 300, προξενοῦσε ἑκπληξή. Μητροπολιτικὸς ναὸς ἀπὸ τὸ 1700 ὡς τὸ 1822 ἦταν τοῦ Ἀγ. Νικολάου Βασιλικάρη στὴν Ἀπλωταριά, τοῦ ὁποίου κανένα ἵχνος δὲν ὑπάρχει σήμερα πλὴν τῆς ὁμωνύμου ὁδοῦ. Πρὶν ἀπὸ αὐτόν ὁ Ἀγ. Βασίλειος Πετροκοκκίνων, τὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου εἶναι στὸν Δημοτικὸ Κήπο, καὶ ὁ Ταξιάρχης τῆς Καμπάνας, μικρὸς σήμερα εὐκτήριος οἶκος. Στὸν Ἐπάνω Αἰγιαλὸ ὑπῆρχαν τὰ βυρσοδεψεῖα καὶ σειρὰ ἀνεμομύλων, στὸν Κάτω, περιβόλια, ἀνεμόμυλοι καὶ τὸ τουρκικὸ νεκροταφεῖο.

Τὴ διοικητικὴ, δικαστικὴ καὶ ἐν μέρει ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, στὸ πλαίσιο τῆς αὐτονομίας ποὺ εἶχαν πετύχει οἱ Χιῶτες, ἀσκοῦσε ἡ Δημογεροντία μὲ ἔδρα τὸν «Μεζά». Ἀπλοί, σοφοὶ καὶ δίκαιοι νόμοι ρυθμίζαν τὶς κοινωνικὲς σχέσεις καὶ αὐστηρότεροι περιφρουροῦσαν τὰ πατροπαράδοτα ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἐφοροὶ ἐπόπτευαν τὰ κοινωνικὰ καταστήματα, τὰ δύο δικαστήρια, Ἐμπορικὸ καὶ Θαλασσινὸ καὶ δύο Συμβολαιογραφεῖα, στὴν Ἀπλωταριά καὶ στὸ Παλαιόκαστρο, καθὼς καὶ τὰ ὑγειονομικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, Νοσοκομεῖο, ποὺ μπορούσε νὰ περιθάλπει 200 ἀσθενεῖς, Λεπροκομεῖο καὶ Λοιμοκαθατήριο.

Μὲ τὸ ἐμπόριο, τὴν ὑφαντουργία καὶ τὰ κεντήματα ἀσχολοῦνταν πολλοὶ κάτοικοι. «1200 ἐργοστάσια, ὅπου κατεσκευάζοντο παντὸς εἶδους χρυσοῦφानτα καὶ ἀπλὰ μεταξωτὰ» μὲ μηχανεὲς ἱκανοῦ μεγέθους ἀναφέρει ὁ Ἀλ. Βλαστός.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη ἔδωσε ὥθηση στὴν πνευματικὴ. Τὰ σχολεῖα ποὺ λειτουργοῦσαν οἱ τρεῖς ἀδελφότητες συνενώθηκαν τὸ 1792 στὸ Γυμνάσιον ἢ Μεγάλῃ Δημόσια Σχολῇ τῆς Χίου, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ φημισμένου δασκάλου Αἰ. Παρίου. Μὲ τὴ χρηματοδότηση καὶ τὴν ἐποπτεία τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ μὲ ἀδιάκοπες φροντίδες τοῦ Ἀδ. Κοραῆ, στὴ Σχολὴ δάσκαλοι πολλῶν εἰδικότητων παρεῖχαν σὲ ντόπιους καὶ ξένους σπουδαστὲς παιδεῖα πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου. Διέθετε βιβλιοθήκη, ἄνω τῶν 20.000 τόμων, ἐργαστήριο χημείας καὶ τυπογραφεῖο. Οἱ τέχνες βρῖσκονταν σὲ μεγάλη

άνθηση με θαυμαστά αρχιτεκτονικά οικοδομήματα και έργα γλυπτικής και ζωγραφικής.

Ότι όμως πολλές γενιές είχαν δημιουργήσει με μεγάλο κόπο μετατράπηκε σε ερείπια και στάχτες μέσα σε λίγο χρόνο. Η πικραμένη διαπίστωση του ιστορικού Αλ. Βλαστού, το 1839, εκφράζει σπαραχτικά τι ακολούθησε: «Τάφος άχανής σκεπάζει σήμερον τήν δυστυχεστάτην πατρίδα μου. Η Χίος, εκ τών επιφανεστέρων νήσων του Αιγαίου... ή μοσχοβόλος Χίος δέν ύπάρχει πλέον!».

Η πρώτη άναποτελεσματική έκστρατεία τόν Απρίλιο του 1821 έδωσε τήν άφορμή στους Τούρκους νά λάβουν άυστηρά μέτρα, με δυσβάστακτες γιά τόν πληθυσμό συνθήκες, τή φυλάκιση ως ένέχυρα του Μητροπολίτη Πλάτωνα και τών προκρίτων και τήν ένίσχυση τής άμυνας.

Κατά τή δεύτερη έκστρατεία, οί επαναστάτες ύπό τόν Σάμιο Λυκούργο Λογοθέτη και τόν Αντώνιο Μπουρνιά, στίς 11 Μαρτίου 1822, έκλεισαν τους Τούρκους στο κάστρο. Όχυρώθηκαν στα γύρω ύψώματα, όπου εγκατέστησαν τά κανόνια τους και χτυπούσαν τó φρούριο, ένω οί πολιορκημένοι άπαντούσαν με τά δικά τους βαριά τηλεβόλα. Οί λεηλασίες, οί καταστροφές και ή ανταλλαγή πυρών, συνεχίζονταν με τόση ένταση, ώστε ή πόλη μετατρεπόταν σε ερείπια. Δέν μπόρεσαν όμως νά άναγκάσουν τους Τούρκους νά παραδοθούν και νά κυριεύσουν τó κάστρο.

Στίς 30 Μαρτίου έφτασε μία τεράστια πολεμική δύναμη στρατού και στόλου, πού προετοίμασε ό Σουλτάνος Μαχμούτ Β', με τó φοβερό παράγγελμα νά καταστρέψουν παντελώς άπό άκρη σε άκρη τó νησί και νά άφανίσουν όλους τους κατοίκους του και τή μεγάλη δυναμική τών έμπορικών και χρηματιστηριακών δραστηριοτήτων τους.

Οί Τούρκοι του κάστρου όταν είδαν τά πλοία, άρχισαν τήν επίθεση. «Η γή έτρεμε άπό τους κεραυνούς πού προέρχονταν άπό τίς όμοβροντίες όλόκληρου του στόλου. Τό Φρούριο εκτόξευσε άπό τίς επάλξεις του τή μανιασμένη όργή του...Φωτιές μαίνονταν άπό σπίτι σε σπίτι, ούρλιαχτά ύψώθηκαν και καπνός έκρυσφε τόν ούρανό», έγραψε ό μικρός τότε αυτόπτης Χρ. Καστάνης.

Οί υπερασπιστές τών χαρακωμάτων άναγκάστηκαν νά τά εγκαταλείψουν. Χωρίς κανένα έμπόδιο, άφου «Ελληνικός στόλος δέν επέμφθη πρós παρακάλυσιν τής αποβάσεως Τουρκικών στρατευμάτων άπό τής Ανατολικής άκτῆς» (G. Finlay), με τίς συνεχείς άφίξεις πλοιαρίων ή τουρκική δύναμη έφτασε τίς 15.000 και σταδιακά τίς 40.000. Αίμοδιψείς στρατιώτες και στίφη Ασιατών έσφαζαν, αϊχμαλώτιζαν, λεηλατούσαν και έκαιγαν παντού.

Τά όσα φρικιαστικά έγιναν στη Χίο, άκόμα και αυτοί πού τά περιγράφουν συγκλονιστικά, σημειώνουν ότι είναι άδύνατον νά αποδώσουν τήν

κατάσταση. Στις μαρτυρίες τους στηρίζονται όσα ακολουθούν.

«Εκεῖ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, περιγράφει ὁ Ἄνδρ. Μάμουκας πού τὰ ἐξῆσε, εἶδον νὰ πράττανται ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθρωπότητα θηριωδέστερα τῶν ὧσων ὑπαγορεύει εἰς τὰ αἱμοβόρα θηρία ἢ ἄλογος μανία κατὰ τῶν ὁμοφύλων τους ζῶων. ... Τὸ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς οἱ Τοῦρκοι ἐτόλμησαν καὶ ἐξῆλθον. Τὸ πρωὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐπληθύνθησαν καὶ ἡ χώρα ἦτον ἥδη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των. Πρῶτον ἐλεηλάτουν τὰ ὀσπίτια τῆς χώρας καὶ ὅ,τι τοῖς ἤρρεσεν ἔπαιρναν, εἴτα τὰ ἔκαιον».

Στὴ μαρτυρικὴ πόλῃ ὅσοι δὲν πρόλαβαν ἢ δὲν θέλησαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν θανατώθηκαν ἄγρια.

Καὶ ἐνῶ πέντε μέρες μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἔγραψε στὸ Ἡμερολόγιό του ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ὀλλανδίας Ant. Pasqua, «ἡ φημισμένη Χίος δὲν βλέπεται, οὔτε ἀναγνωρίζεται πιά, ἔγινε χειρότερη ἀπὸ τὴν Τερουσαλήμ καὶ προκαλεῖ οἶκτο», στίς ἐπόμενες, βλέπει «παντοῦ φωτιά νύχτα καὶ μέρα», «πτῶματα σκοτωμένων μέσα στοὺς δρόμους, μὲ φοβερὴ δυσοσμία», «συνεχῶς νέες φωτιές, καὶ στὰ σπίτια πού εἶναι ἤδη καμμένα, στὰ ἀπομεινάρια, σκάβουν γιὰ νὰ βροῦν κρυσφῶνες...».

«Κατὰ τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως δὲν ἔμεινε δρόμος κενὸς ἀπὸ νεκρούς, σπάνιαι οἰκίαι μὴ κεκαυμένοι καὶ μέρος γῆς ἀπότιστον ἀπὸ αἷμα» (Ἄνδρ. Μάμουκας). Γιὰ τὸν τεράστιον ἀριθμὸ τῶν νεκρῶν κατὰ τίς πρώτες ἡμέρες ὁ Γ. Ζολώτας σημειώνει: «Μετὰ τὴν σφαγὴν ἐννέα χιλιάδων δὲν ὑπῆρχον σφάγια πλέον ἐν τῇ πόλει».

Τὸ μεγάλο σφαγεῖο ἦταν ἡ πλατεία Βουνακίου, τόπος τῶν ἐκτελέσεων ἀπὸ τίς θυσίες τῶν Νεομαρτύρων τῆς Χίου. Ἐκεῖ τὸ αἷμα ἔρρεε στὴν κυριολεξία ποτάμι. Θανάτωναν ὅσους ἄνδρες αἰχμαλώτους ἔφερναν στὴν πόλιν καὶ ὅσους δυστυχισμένους παραδόθηκαν, ἀφοῦ πίστεψαν στὴν ἀπατηλὴ ἀμνηστία πού ἐξήγγειλε ὁ πασάς μὲ τὴ βοήθεια προξένων. Ἐκεῖ «στὸ Βουνάκι, ἄλλοτε μὲν τερπνὸ περίπατο, ἤδη δὲ βωμὸ τῶν θρήνων» (Στ. Ξένος) «κατὰ χιλιάδας ἐσύρθησαν καὶ ἔτειναν τὸν τράχηλον εἰς τὸ ξίφος τοῦ ἐχθροῦ» (Ant. Fr. Prokesch von Osten). Τὸ θέαμα τρομακτικόν: «Φτάνοντας στὸ Βουνάκι, μᾶς κατέλαβε τρόμος, γράφει ὁ Καστάνης, ... εἶδαμε τοὺς σφαγεῖς δημίους, τὰ γιαταγάνια ἄστραφταν, τὸ αἷμα ἔρρεε καὶ τὰ κεφάλια ἔπεφταν».

Ἀναρίθμητο πλῆθος ἐκτελέσεων ἀδιαλείπτως λάμβανε χώρα γιὰ μεγάλο διάστημα. Οἱ θρηνώδεις κραυγὲς πρὸ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, πού ἀντηχοῦσαν ὁλόκληρην τὴν ἡμέρα, σήμαιναν τίς συνεχόμενες ἐκτελέσεις ὧσων τοὺς ἔκοβαν κατ' εὐθείαν τὸ κεφάλι καὶ ὧσων, ἀφοῦ τοὺς φυλάκιζαν στὸ φρούριον, τοὺς ἔβγαζαν στὴν πλατεία πρὸς σφαγὴν ἀνὰ λίγους τὴν ἡμέρα. Τίς σκηνὲς ζωντανεῦει ὀπτικοακουστικὰ ἢ πονεμένη γραφὴ τοῦ Ἄνδρ.

Μάμουκα, πού συμπληρώνει: «Οὕτως ἐξηκολούθει τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ τὸν ἕνα μῆνα σχεδόν, καὶ δὲν ἔλλειψεν ἡμέρα, καθ' ἣν νὰ μὴ γένη νέα ἀνακάλυψις ἀνθρώπων κεκρυμμένων, τοὺς ὁποίους ἐμετεχειρίζοντο καθὼς τοῖς ὑπαγόρευεν ἡ μανία».

«Κοπάδια κοπάδια ἤρχοντανε κάτω... ἐκεῖ πιά τοὺς ἐσκότωσαν σὰν πρόβατα», κατὰ τὴ διήγηση τοῦ Μανώλη Ρέτου, καὶ στὸν Ant. Pasqua: σὲ μία μέρα «ἔφεραν ἀπὸ τὰ Μαστιχοχώρια πάνω ἀπὸ 200 ἄτομα· τοὺς ἔσφαξαν μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ Κάστρου».

Οἱ ἄγριες ἐκτελέσεις χαρακτηρίστηκαν ἡ γιορτὴ τοῦ αἵματος γιὰ τοὺς γενίτσαρους (Karl von Hailbronner). «Τῶν ποδῶν δεδεμένων, τοὺς ἔσυρον ἐν τῇ πλατείᾳ ἀλλαλάζοντες, κρούοντας τὸ τουμπελέκι» (Β. Νικολαΐδης), ἐνῶ ἀπὸ τὶς ἐπάλξεις ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ παρακολουθοῦσαν τὸ θέαμα. Τόση ὁμως ἦταν ἡ συχνότητα τῶν ἀποκεφαλισμῶν, ὥστε ἀκόμα καὶ γιὰ τοὺς πλέον αἰμοβόρους εἶχε γίνει βαρετὸ θέαμα. «Ἡ ἀκρόπολη ἦταν ἤδη ἀρκετὰ αἵματοβαμμένη καὶ ὁ Πασάς εἶχε χάσει τὴν περιέργεια πού ἀρχικὰ τοῦ εἶχε κεντρίσει ἡ νέα κατάστασις. Γι' αὐτὸ πῆγαινε μόνο σποραδικὰ στὶς ἐπάλξεις γιὰ νὰ διασκεδάσει, παρακολουθώντας τὶς ἐκτελέσεις» (Χρ. Καστάνης).

Μὲ τὰ λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ σφαγέα Βαχίτ: «Τὸ βράδυ, οἱ ἥρωές μας πῆγαν μὲ προθυμία νὰ τοποθετήσουν στὰ πόδια τοῦ τοποτηρητῆ, ἐνῶ ἀκόμα ἔσταζαν αἷμα, τὶς κεφαλές τῶν πιὸ ἐπιφανῶν ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες χριστιανούς... Ἄλλοι πρόσφεραν ὡς δῶρο κάποιους ζωντανούς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους, μόλις εἶδε διέταξε νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσουν».

Στὶς 23 Ἀπριλίου ἀπαγχόνισαν τοὺς ὀμήρους. «Οἱ πάσσαλοι εἶχαν στηθεὶ κατὰ μῆκος τῆς τάφρου, ἀρχομένης τῆς σειρᾶς ἀπ' ἀντικρὺ τῶν Ἐπάνω Μακελείων καὶ ἀποληγούσης μέχρι τοῦ περιβόλου τῶν στρατῶνων καὶ τῆς Καινούριας Βρύσης». «Πρῶτον τὸν Μητροπολίτην συντροφευμένον μὲ ἄλλους ἐννιά, εἶτα κατὰ συνέχειαν ἀπὸ δέκα τὴν φορὰν, εἰς τρόπον ὥστε, τοὺς 55, τὰ ἐνέχυρα τουτέστι τῆς χώρας, ἀπηγχόνισαν εἰς διάστημα μόνον 1½ ὥρας ... Τὰ τεῖχη τοῦ κάστρου ἔβριθον ὄχλου χειροκροτοῦντος καὶ ἀλλαλάζοντος μανιωδῶς» (Ἄνδρ. Μάμουκας).

Μὲ ἀνασκολοπισμὸ (παλούκωμα), τὸν φριχτότερο θάνατο, ἐκτελέστηκε ὁ ὑποπρόξενος τῆς Δανίας Κωνσταντάκης Σαλονικιὸς ἡ Γιακουμάκης, «ἄριστος ἐλληνιστὴς καὶ θιασώτης τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως», ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε φανερὰ καὶ βοήθησε τοὺς Χιώτες. «Ὁ Βαχίτ ἐμαίνετο κατὰ τοῦ Θεσσαλονικιοῦ καὶ ἐδίψα αἰμοχαρῇ κατ' αὐτοῦ ἐκδίκησιν», κατὰ τὸν Γ. Ζολῶτα, πού τὸν χαρακτηρίζει μάρτυρα καὶ ἀπορεῖ γιατί δὲν ἔχει τονιστεῖ ἡ θυσία του. Εἶναι κρίμα πού οὔτε τώρα, στὴν ἐπέτειο

τῶν 200 χρόνων, δὲν τοῦ ἀποδώσαμε τίς ὀφειλόμενες τιμές.

Τὴν πιὸ συγκλονιστικὴ μαρτυρία γιὰ τὸν τεράστιο ἀριθμὸ τῶν νεκρῶν στὴν πόλη καὶ τὸ γεμᾶτο πτώματα λιμάνι, ὅπου τὰ ἔρριχναν, δίνει ὁ Fr. Rouqueville: «Ἄφου οἱ Τούρκοι, οἵτινες ἀπὸ ἐνὸς ὀλοκλήρου μηνὸς ἔσφαζον, συνεσώρευσαν τὰ θνητὰ λείψανα πλειόνων τῶν εἴκοσι χιλιάδων χριστιανῶν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς Χίου, ὁ ἀὴρ πληρωθεὶς σαπρῶν μiasμάτων ἐγέννησε τὸν λοιμόν... Εἰς μάτην ὁ ἀρχηγὸς τῶν δολοφόνων Βαχίτ πασὰς διέταξε νὰ σύρῳσι τὰ πτώματα εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ λιμὴν ἦτο πλήρης τῶν σφαγέντων θυμάτων, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ πλεύσῃ τις διὰ κουπιῶν». Ὁ λοιμὸς θέριζε ἀδιακρίτως τοὺς ἐπιζῶντες. Δὲν ὑπῆρχαν χριστιανοὶ γιὰ νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς τους. Σεισμοὶ συμπλήρωσαν τὴν καταστροφή, ἀφου τὰ «έτοιμόρροπα ἀπὸ τὴν πυρπόληση κτήρια κατέρρεαν» (Ant. Pasqua).

Στὴ μαρτυρικὴ ὁμῶς πόλη διαδραματίζονταν καὶ τὸ ἀπερίγραπτο δράμα τῶν αἰχμαλώτων. Κατὰ τὴ σουλτανικὴ τῆς γενοκτονίας διαταγὴ «Φονεύσατε ὅλους τοὺς ὑπὲρ τὰ δώδεκα ἔτη ἄνδρας, ὅλας τὰς ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα γυναῖκας, ὅλα τὰ διετὴ νήπια, αἰχμαλωτίσατε τοὺς λοιπούς», ἀρχόντισσες γυναῖκες, πανέμορφες κόρες, καλοαναθρεμμένα ἀγόρια δέχονταν κάθε ἐξευτελισμὸ καὶ ἀναλογίζονταν τὴν πικρότερη καὶ ἀπὸ τὸ θάνατο μοῖρα τους. «Στὴν πόλη μοιάζει νὰ γίνεται ἐμποροπανήγυρη. Πωλοῦνται σκλάβες, πράγματα, χάλκινα, ἐπίχρυσα, ἀσήμι, ὅλα σὲ πλειστηριασμό». «Δὲν βλέπεις ἄλλο ἀπὸ Τούρκους νὰ πουλοῦν τίς γυναῖκες καὶ τὰ παιδάκια. Ὅταν δὲν βροῦν νὰ πουλήσουν, σφάζουν τίς μάνες καὶ πετοῦν τὰ παιδάκια», καταγράφει ὁ Ant. Pasqua.

Αὐτόπτες μάρτυρες τῆς ἀπέραντης καταστροφῆς καὶ ὅσοι ἐπισκέφτηκαν τὴν πόλη δίνουν τὴν ζοφερὴ εἰκόνα πού παρουσίαζε μετὰ τὰ τραγικὰ γεγονότα.

Μὲ νωπὰ ἀκόμα τὰ ἴχνη τῆς Σφαγῆς, ὁ R. Walsh περιγράφει μὲ ἀποτροπιασμὸ αὐτὰ πού ἀντίκρισε: Ἀπὸ τίς χιλιάδες οἰκίες δὲν ὑπάρχει οὔτε μία πού νὰ μὴν ἔχει καεῖ ἢ γκρεμιστεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς πολυάνθρωπης αὐτῆς πόλης «δὲν βλέπει κανεὶς οὔτε ἓνα ἄτομον ζωντανόν». Τόσο γενικὰ ἦταν τὰ ἐρείπια πού θὰ φαινόταν ὅτι ἀνήκουν σὲ κάποια ἀρχαία ἐρειπωμένη πόλη, ἂν δὲν ἦταν τὰ ἀναρίθμητα πτώματα στοὺς δρόμους καὶ τίς οἰκίες. «Τὸ θέαμα ἦτο φρικτόν. ...Δὲν ἐπρόκειτο περὶ σπιτιῶν, ἀλλὰ περὶ ἐρειπίων εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἄλλων αἱ προσόψεις ἦσαν ἀνοιγμέναι ἐντελῶς, ἄλλων ἡ στέγη εἶχεν καταρρεύσει, τὰ παράθυρα ἦσαν μαυρισμένα ἀπὸ τὴν πυρπόλησιν. Μέσα εἰς τὰ συντρίμματα κεῖνται κρανία, χεῖρες, μισοκατεστραμμένα σώματα ἀνάμεσα ἀπὸ χαρτιά, βιβλία καὶ σπασμένα ἐπιπλα. Παντοῦ στοὺς δρόμους ἦσαν κάτι πού ὁμοίαζον μὲ σωροὺς ἀπὸ χαλιά.

Πολλάκις εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ πατῶμεν ἐπάνω εἰς αὐτά. Ἦσαν μαλακὰ καὶ ἡ πίεσις τῶν ποδῶν μας ἔκαμνε νὰ πετῶνται ἔξω διάφορα μέλη καὶ ὠχρὰ πρόσωπα σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἀνεπαύοντο κάτω ἀπὸ αὐτά. Ἡ θεὰ τούτων ἦτο φρικώδης».

«Τὸ μέγαρον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἡ κομπή Μητρόπολις ἔγιναν κομμάτια». Θλιβερὴ εἰκόνα παρουσίαζε ἡ φημισμένη Σχολή. Ἀπὸ τὸ λαμπρὸ οἰκοδόμημα δὲν ἀπομένουν παρὰ καμέντοι τοῖχοι, οἱ δάσκαλοι «ἐσφάγησαν γενικῶς καὶ ἀδιακρίτως» καὶ οἱ σπουδαστές, οἱ ἐλπίδες τῆς χώρας, «ἀπήχθησαν ὡς σκλάβοι». Οἱ θηριωδίες δὲν ἔχουν πουθενὰ ὁμοιές τους.

Ἀπὸ τίς πολλές ἄλλες μαρτυρίες γιὰ τὴν ἄθλια κατάστασι τῆς πόλης, ἐνδεικτικὰ ὅσα ἔγραψε ὁ Ant. Fr. Prokesch von Osten, ὁ ὁποῖος πηγαίνοντας ἔφιππος, 3 χρόνια μετὰ, στὸ Σχολεῖο τοῦ Ὀμήρου περνοῦσε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας «ὑπεράνω τῶν λευκανθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου ὀστῶν τῶν σφαγέντων». «Ὅποια ἐρήμωσις, ὁποῖον θέατρον καταστροφῆς.... Τὰ πάντα κεκαυμένα, ἐρημία φρικτή».

Ὅτι εἶχε ἀπομείνει στὴν πόλη καταστράφηκε κατὰ τὴν τρίτη ἐκστρατεία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ νησιοῦ, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Φαβιέρο. Γιὰ μῆνες, ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1827 μέχρι τὸ ἄδοξο τέλος τὸν Μάρτιον τοῦ 1828, τὰ πυρὰ ποὺ ἀνταλλάσσονταν ἀπὸ τὰ τηλεβόλα τοῦ κάστρου ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀντιστρόφως ἀπὸ τὰ δικά τους ὀχυρὰ, κυρίως τῆς Τρουλωτῆς, διέλυσαν τὴν πόλιν. Τότε ἔπαθε μεγάλες ζημιές τὸ κάστρο καὶ καταστράφηκε τὸ Μπούρτζι.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ ὅσα προξένησε ὁ πόλεμος, μεγάλη ἀλλαγὴ στὴν πόλιν προκάλεσε ἡ διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου νὰ κατεδαφιστοῦν ὅλα τὰ κτήρια σὲ καθορισμένη ἀπόστασι γύρω ἀπὸ τὸ κάστρο, γιὰ νὰ μὴν προσβάλλεται ἀπὸ αὐτά. Γκρεμίστηκαν τότε πολλοὶ ναοὶ καὶ καταστράφηκε ἐντελῶς ἡ Βλαταριά, μὲ τὰ περίφημα ἐργαστήρια μεταξιοῦ. Ἡ ὀνομασία μίας ὁδοῦ πίσω ἀπὸ τὴν Πινακοθήκην εἶναι ὅτι ἔμεινε ἀπὸ τὴν φημισμένη συνοικία.

Τα ἐρείπια καὶ τὰ ἔχνη τοῦ πολέμου περιγράφονται ἀπὸ αὐτόπτες γιὰ πολλὰ χρόνια μετὰ.

Οἱ κυρίαρχοι ὅμως κατακτητές, στοὺς ὁποίους δὲν ἦταν χρήσιμος ἓνας τόπος ἔρημος, χωρὶς τὴ γενναία φορολογία, τὴν πολύτιμη μαστίχα, καὶ τὴν

ἀμισθη ἐργασία, ἔδωσαν κίνητρα ἐπανόδου στοὺς φυγάδες, θέλοντας νὰ ἀμβλύνουν καὶ τὶς καταδικαστικὰς ἐντυπώσεις ποὺ οἱ πρωτοφανεῖς ἀγριότητες εἶχαν προκαλέσει διεθνῶς.

Μέσα στὸ κατεστραμμένο τοπίο, τὸν ἀπέραντο θοῖον γιὰ τοὺς νεκρούς, τῇ διαρκῇ βασανιστικῇ σκέψῃ γιὰ τὴν τύχη τῶν αἰχμαλώτων, οἱ λίγοι ἐπιζήσαντες στὸ νησί καὶ ὅσοι σταδιακὰ ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὴν ἀβάσταχτη προσφυγία πάσχιζαν νὰ ὀργανώσουν τὴ ζωὴ τους. Οἱ προσπάθειες ὑπῆρξαν πολὺχρονες, ἐπίπονες καὶ ἐπώδυνες καὶ τὰ προβλήματα πολλὰ καὶ δυσεπίλυτα.

Πέρασαν ἄλλα 90 χρόνια ἀπὸ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ μυροβόλου νησιοῦ γιὰ νὰ ἔλθῃ ἡ πολυπόθητη ἐλευθερία. Ἡ Χίος γιὰτρεψε τὶς πληγές της. Ἡ εἰκόνα γύρω μας τὸ πιστοποιεῖ. Οἱ κάτοικοί της καὶ οἱ ὅπου γῆς Χιώτες διαπρέπουν καὶ δίνουν τὸ μεγαλύτερο αἰσιόδοξο μήνυμα γιὰ τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου: Ἀφοῦ αὐτὴ ἡ τεράστια καταστροφή ἀντιμετωπίστηκε, κάθε ἄλλη δυσκολία μπορεῖ νὰ περάσει. Χωρὶς νὰ ἐπιδιώκουμε τὴ διαιώνιση μίσους, δὲν κρύβουμε καὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε τὰ ὅσα φρικτὰ πάθαμε. Ἡ γνῶση τῆς ἱστορίας εἶναι μεγάλη δύναμη, προειδοποιεῖ καὶ ἀφυπνίζει.

Τοῦτος ὁ μαρτυρικὸς τόπος ἔχει πληρώσει πολὺ ἀκριβὰ. Ἡ καίρια γεωγραφικὴ θέση του ἀποδείχτηκε στὴν ἱστορικὴ πορεία καὶ εὐλογία καὶ κατάρα. Σήμερα, στὸ πλέγμα τῶν νέων διεθνῶν σχέσεων, τῶν ἀνακατατάξεων τῆς εὐρύτερης περιοχῆς καὶ τῶν πηγῶν πλούτου φανερῶν καὶ μυστικῶν, καθίσταται ἀκόμα πιὸ ἐλκυστικός. Ἡ ἐπαγρύπνηση καὶ ἡ προσπάθεια ἐγκαιροῦ ἐντοπισμοῦ κάθε ἀπειλῆς εἶναι χρέος ὅλων. Ἡ Χίος μὲ τὶς πανάρχαιες ἐλληνικὰς ρίζες καὶ τὴν τεράστια προσφορά, ἀφοῦ ἀκόμα καὶ ἡ θυσία της μὲ τὸν διεθνῆ ἀντίκτυπο ἦταν καθοριστικὴ στὴ δημιουργία τοῦ ἐλεύθερου ἐλληνικοῦ κράτους, εἶναι ἄξια προστασίας, εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς.

Μὲ τὴν εὐχὴ νὰ μὴν ξαναζήσει ποτὲ πιά ὁ τόπος τέτοιες θλιβερὰς μέρες, τιμώντας εὐλαβικὰ τὴ μεγάλη θυσία, μνημονεύουμε τὰ φοβερὰ συμβάντα μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἀνδρέα Μάμουκα, αὐτόπτη τῶν τραγικῶν σκηνῶν: «νὰ ἀνακαλῶνται εἰς τὴν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων διὰ νὰ προληφθῇ ἄλλην φορὰν τοιαύτη καταστροφή».

(Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα στὴ λήξη τῶν τριημέρων ἐκδηλώσεων «Δρόμος μνήμης (λαμπαδηδρομία) τῶν Σφαγῶν τῆς Χίου» τὴν Κυριακὴν 25.9.2022, στὴν πλατεία Βουνακίου).

Ι. Ν. Αγ. Ἰακώβου πόλεως Χίου

Παρουσίαση τόμου για την Αγ. Σοφία από την
Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ὁρθοδοξίας (Ι. Μ. Αγ. Μηνᾶ 14.09.22)

Πάντα νά κυματίζει στὰ πέλαγα.
(Φωτ. καπετάν Στρατή Τσαμπαρλή)

ΠΑΡΗΓΟΜΕΝΟ
TEAGE
PORT PAYE
Τοκ. Προβλεπ. 100%
Απ. Αξ. 100%
ΕΛΛΑΣ - HELAS

B ΕΛΤΑ
Hellenic Post

(ISSN:2529-1254)